

”MUSTA TEATTERISSA PARASTA OLI KAIKKI”

Teatterikasvatus osana varhaiskasvatusta

Katja Hirvonen

Opinnäytetyö
Marraskuu 2015
Sosiaalialan koulutus

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma

HIRVONEN, KATJA:

”Musta teatterissa parasta oli kaikki”

Teatterikasvatus osana varhaiskasvatusta

Opinnäytetyö 63 sivua, joista liitteitä 3 sivua
Marraskuu 2015

Idea opinnäytetyöhön syntyi tekijän henkilökohtaisesta kiinnostuksesta teatterissa käymiseen ja halusta kehittää teatterin ja varhaiskasvatuksen yhteistyötä. Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää teatterikasvatuksen mahdollisuuksia osana varhaiskasvatusta ja sitä, miten yhteistyötä näiden tahojen välillä voitaisiin toteuttaa. Opinnäytetyön toiminnallisessa osuudessa pääajatuksena oli mahdollistaa lapsille kokemuksia ja elämyksiä teatterin parissa. Opinnäytetyössä on huomioitu juuri lasten näkökulma, ja se tuo näkyväksi niitä asioita, joista lapset toiminnassa eniten nauttivat.

Teoriaosuuden pääpaino on työssä käytettyjen käsitteiden kokonaisvaltaisessa kuvaamisessa. Teoriaosuudessa käsitellään teatteri- ja draamakasvatusta, niiden käyttömahdollisuuksia varhaiskasvatuksessa sekä käsitteiden välisiä eroavaisuuksia, sivuten samalla teatterikasvatuksen käyttömahdollisuuksia nykypäivän varhaiskasvatuksessa. Tämän lisäksi avataan elämiskasvatuksen ja elämyksellisyyden käsitteitä kyseisessä kontekstissa, unohtamatta lasten osallisuuden näkökulmaa.

Opinnäytetyössä haluttiin keskittyä toiminnallisuuteen ja varsinainen tutkimustyö toteutettiin laadullisena tutkimuksena käyttäen apuna osallistuvaa havainnointia ja sadutusmenetelmää. Yhteistyökumppaneina opinnäytetyössä olivat Soilikin Lastentarha ja Tampereen Työväen Teatteri. Toiminnallinen osuus koostui neljästä toimintapäivästä. Ensimmäinen päivä sisälsi teatteria käsittelevään kirjallisuuteen tutustumisen yhdessä toimintaan osallistuvien lasten kanssa. Toinen päivä sisälsi opastetun vierailun teatterin tiloihin. Tutustumisen kohteina olivat muun muassa teatterin lämpiö, näyttämö, lavastamo, puvustamo sekä näyttelijöiden pukuhuoneet. Kolmantena päivänä lapset pääsivät katsomaan näytelmää Valkoinen sekä tapaamaan teatterinjohtajaa ja näyttelijää. Viimeisenä päivänä lapsia sadutettiin aiheeseen liittyen päiväkodin tiloissa.

Havainnot ja lasten sadutuksesta saatu aineisto käsiteltiin aineistolähtöistä sisällönanalyysiä käyttäen. Aineistosta tehtiin yhteenveto ja siinä tuotiin esille niitä asioita, jotka lapset olivat yhteistyössä teatterin kanssa kokeneet hyväksi. Opinnäytetyön tutkimustulosten mukaan yhteistyö teatterin kanssa koettiin toimivana ja hyvänä lisänä muuhun kasvatukselliseen toimintaan. Lapset nauttivat uusista kokemuksista, ja muutama lapsi pääsi opinnäytetyön ansiosta ensimmäistä kertaa vierailemaan teatterissa. Lapsissa teatterista saadut kokemukset ja elämykset herättivät monenlaisia pohdintoja, ja näiden kokemusten kautta lapset toivat varhaiskasvatuksessa järjestettävään toimintaan uusia ulottuvuuksia ja näkökulmia.

Asiasanat: varhaiskasvatus, teatterikasvatus, elämyspedagogiikka, elämyksellisyys, lasten osallisuus

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Degree Programme in Social Services

HIRVONEN, KATJA:

“The best thing in the theatre was everything”

Theatre Education as a Part of Early Childhood Education

Bachelor's thesis 63 pages, appendices 3 pages

November 2015

The aims of this thesis were to explore the possibilities of theatre education as a part of early childhood education and to find out how this co-operation could be executed. In the functional part of the thesis, the main idea was to offer experiences with the theatre to the children. The focus of the thesis is on the children's perspective, which brings out the things the children enjoy the most.

The main focus of the theory part is to give a holistic description of the concepts used in the thesis. The theory part discusses theatre and drama education, their applicability in early childhood education, and the differences between the concepts. It also touches on the possibility to use theatre education as a part of today's early childhood education. Additionally, the concepts of experiential pedagogy and powerful experience are explained, without forgetting the perspective of children's participation.

In this thesis the main focus was on the practice-side and the actual study was conducted as a qualitative study by using participatory observation and a story crafting method. Co-operation partners in this thesis were day care centre Soilikin Lastentarha (a day-care centre) and TTT-theatre (a theatre in Tampere). The functional part of the thesis consisted of four activity days. The first day involved exploring literature on the theatre world together with the children who participated in the activities. The second day included a guided tour in the theatre. During the tour, children visited, among other things, the green room, the stage, the staging department, the wardrobe department, and the dressing rooms. During the third day, the children got to see a play called “White” and meet the theatre manager and an actor. During the last day, the children participated in story crafting activities on the subject in the day-care centre.

The observations and the data gained from the story crafting sessions were content analysed. The results showed that the cooperation between the theatre and day-care centre was seen as functional and as a positive addition to other pedagogical activities. The children enjoyed the new experiences and a couple of the children got to enjoy their first time in the theatre. The experiences gained from the theatre woke different kinds of deliberations in the children. Through these experiences the children brought new dimensions and perspectives to the activities practiced in early childhood education.

Key words: early childhood education, theatre education, experiential pedagogy, powerful experience, participation of children

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	TEATTERIKASVATUS OSANA VARHAISKASVATUSTA	6
2.1	Draama- ja teatterikasvatus käsitteiden useat ulottuvuudet	6
2.2	Teatterikasvatuksen mahdollisuudet nykypäivänä	10
2.3	Elämypedagogiikka käsitteenä	11
2.4	Lasten osallisuus käsitteenä	14
3	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	17
3.1	Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimuskysymykset.....	17
3.2	Tutkimusmenetelmät ja toteutus	18
3.3	Yhteistyökumppanit.....	19
3.4	Toimintatutkimuksellinen ote	20
3.5	Osallistuva havainnointi.....	21
3.6	Sadutus.....	23
3.7	Aineistolähtöinen sisällön analyysi.....	25
4	ESIRIPPU AUKI YHTEISTYÖLLE – ELÄMYKSIÄ TEATTERISTA.....	27
4.1	Teatterikirjaan tutustuminen	27
4.2	Vierailu Tampereen Työväen Teatteriin.....	30
4.3	Näytelmän katsominen.....	35
4.4	Saduttamalla lasten ääni kuuluviin	39
5	LAPSI TEATTERIN KOKIJANA.....	41
5.1	Teatterikokemukset muuttuvat saduiksi	41
5.2	Teatteria ja elämyksiä lapsen silmin	45
6	JOHTOPÄÄTÖKSET	49
7	POHDINTA.....	54
7.1	Teatteri opettaa.....	54
7.2	Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	56
	LÄHTEET.....	58
	LIITTEET	61
	Liite 1. Huoltajien suostumus tutkimukseen osallistumisesta	61
	Liite 2. Havainnointirunko	62
	Liite 3. Toimintapäivien ohjelmarunko	63

1 JOHDANTO

”...Teatteri on tärkein asia maailmassa, sillä siellä näytetään kaikille millaisia he voisivat olla ja millaisia he tahtoisivat olla vaikka eivät uskalla, ja millaisia he ovat” (Jansson 2010, 86). Raija Airaksinen ja Seija Okkonen (2006, 10) mainitsivat jo vuonna 2006, ettei päiväkodeilla ja kouluilla ole juurikaan rahallisia mahdollisuuksia käydä teatterissa. Lapset eivät saa mahdollisuutta lumoutua oikeissa kulisseissa tapahtuvista teatteriesityksistä, nähdä teatterin henkilökuntaa työnsä ääressä eivätkä myöskään mahdollisuutta keskustella teatterin tekemisestä yhdessä näyttelijöiden kanssa (Airaksinen & Okkonen 2006, 10.) Näistä ajatuksista syntyi ajatus tähän opinnäytetyöhön.

Tutkimuksen tavoitteena oli tutkia varhaiskasvatuksen ja teatterin välisen yhteistyön mahdollisuuksia sekä tuoda sen hyödyt näkyväksi päiväkodin toimintaa ajatellen. Tutkimuksen keskiössä ovat lapset ja heidän kokemuksensa sekä heidän mahdollisuutensa osallistua toimintaan. Tärkein tavoite tässä toiminnallisessa opinnäytetyössä oli mahdollistaa lapsille elämyksellisiä hetkiä teatterin parissa yhteistyössä Tampereen Työväen Teatterin kanssa huomioiden myös teatterikasvatuksen näkökulma.

Asetettujen tavoitteiden taustalla on tutkijan oma henkilökohtainen kiinnostus käydä teatterissa. Vasta aikuisiällä löytynyt teatteriharrastus on mieltä virkistävää ja aktiivisuuteen innostavaa. Tästä syystä kiinnostuksen kohteena on selvittää, miten teatteria voitaisiin hyödyntää jo varhaiskasvatusikäisistä lähtien. Harrastuksen parissa pääsee konkreettisesti todistamaan sitä, miten innoissaan lapset ovat teatteriin tullessaan. Lapset nauttivat teatterista siinä missä kuka tahansa, joten esimerkiksi päiväkodissa järjestettävien retkipäivien järjestäminen teatteriin ei pitäisi olla niin suuri kynnyks, kuin se nykyään tuntuu olevan.

Asia on ollut jonkin verran esillä myös mediassa. Vahvistus aiheen tärkeydestä konkretisoitui Aamulehden järjestämässä avoimessa keskustelutilaisuudessa Aamulehden auditoriossa 20.11.2014. Keskustelussa käsiteltiin muun muassa sitä, miten lapset saataisiin nykyistä useammin ohjattua teattereihin sekä sitä, miksi lasten vanhemmilta rahan keräämiseen teatterikäyntejä varten on niin suuri kynnyks. Keskustelussa tuli myös esille ajatuksia siitä, miten teatteria ja taidetta voitaisiin nykyistä paremmin hyödyntää myös pedagogisessa mielessä.

2 TEATTERIKASVATUS OSANA VARHAISKASVATUSTA

Ennen käytännön osion kuvaamista tässä kappaleessa avataan tutkimuksen kannalta tärkeitä käsitteitä ja sitä, mitä ne tarkoittavat juuri tässä kontekstissa. Keskeisiä käsitteitä tutkimuksessa ovat draama- ja teatterikasvatus sekä elämyspedagogiikka ja elämyksellisyys. Myös lasten osallisuuden käsitettä sivutaan lyhyesti tutkimusmenetelmänä käytetyn sadutusmenetelmän vuoksi. Teatterikasvatuksen käsitteen ollessa vaikeasti selitettävä, sitä pyritään tässä tutkimuksessa selventämään käsitteiden teatteri-ilmaisu, yhteisöllinen taidekasvatus ja yleisötyö avulla.

2.1 Draama- ja teatterikasvatus käsitteiden useat ulottuvuudet

Draama- ja teatterikasvatus ovat käsitteinä niin lähellä toisiaan, ettei niiden väliin ole helppoa vetää minkäänlaista selkeää rajaa. Lähdekirjallisuuteen tutustussa huomattiin, ettei teatterikasvatuksesta omana käsitteenään löytynyt kovinkaan paljon materiaalia, mutta sen sijaan draamakasvatuksesta löytyi. Hannu Heikkinen (2001, 85) määrittelee kirjassa *Katarsis draamakasvatuksen olevan kasvatuksellisessa kontekstissa tapahtuvaa draamallista toimintaa*. Ensisijaisesti Heikkinen tarkoittaa siis kouluikäisten keskuudessa tapahtuvaa draamakasvatusta sekä koulussa että sen ulkopuolella. Lähteiden perusteella voisi sanoa, että käsite draamakasvatus on käytössä useimmiten silloin, kun se on liitettyä koulukontekstiin. Teatterikasvatus sen sijaan ei ole sidoksissa kouluympäristöön, vaan siitä puhuttaessa tarkoitetaan teatterin itsensä toteuttamaa kasvatuksellista yleisötyötä.

Draama- ja teatterikasvatus käsitteiden erojen selittäminen on melko hankalaa, sillä käsitteet määritellään usealla eri tavalla riippuen lähdekirjallisuudesta. Hannu Heikkinen (2007, 19–20) tarkoittaa draamakasvatuksen käsitteellä draamaa ja teatteria, jota tehdään erilaisissa oppimisympäristöissä sisältäen sekä esittävän, osallistavan että soveltavan draaman genret. Draamakasvatuksen käsite on kattavampi kuin draamapedagogiikan tai teatterikasvatuksen, sillä se pitää sisällään draamakasvatuksen eri genret sekä teatteritoiminnan koulussa. Tällöin teatteri, jota tehdään instituutiona tai ammattiteatterina, ei ole osa draamakasvatusta. (Heikkinen, Rovio & Syrjälä 2007, 19–20.)

Timo Sinivuori toteaa akateemisessa väitöskirjassaan teatterikasvatuksen olevan ihmisen opastamista ympäröivän todellisuuden jäsentämiseen ja oman elämäkatsomuksen ja persoonallisuuden rakentamista teatteritaiteen avulla. Teatterikasvatuksen osa-alueisiin kuuluu toiminnallinen teatteri-ilmaisu. Muita teatterikasvatuksen osa-alueita ovat kaikki teatteriin liittyvät osa-alueet, teatterintutkimus, teatterihistoria, dramaturgia ja teatteriesitysten seuraaminen. Käsitteet teatteri ja harrastajateatteri ovat teatterikasvatuksen yläkäsitteitä, mutta laajassa merkityksessään teatteri-käsite ulottuu myös muihin alakäsitteisiin niihin läpitunkeva aiheena. (Sinivuori 2002, 22–23.)

Draamakasvatuksen käsitteen sanotaan olevan draama- ja teatterikasvatuksen käsitteistä uudempi, ja sillä on pyritty kattamaan kaikki kasvatukseen ja opetukseen liittyvä toiminta, myös teatterin tekeminen ja teatteritaiteen opetus. Tapio Toivanen (2005, 119–120) käyttää draama- ja teatterikasvatuksen käsitteitä rinnakkain, sillä tasa-arvoisena käsitteparina ne kuvaavat hänen mielestään paremmin koko tieteenalaa ja opetusaluetta ja käsitteiden välinen vastakkainasettelu nähdään turhana. Tutkimustieto osoittaa, että teatterissa ja draamassa on molemmissa kyse taidekasvatuksellisesta projektista. Eriksien käytettyinä käsitteet kuvaavat aina sitä erityisaluetta, jonka tavoitteisiin pyritään. (Toivanen 2005, 120.)

Yksi lapsille ominainen tapa toimia on taiteellinen kokeminen ja ilmaiseminen, ja se on erikseen kirjattu varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin. Muita lapsille ominaisia tapoja toimia ovat leikkiminen, liikkuminen ja tutkiminen. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 20–25.) Nämä teemat liittyvät olennaisesti myös teatterikasvatukselliseen näkökulmaan. Varhaiskasvatuksen orientaatioalueiden käsittelyssä draama on oivallinen opetusmenetelmä. Draaman avulla lapsi pääsee tutkimaan häntä ympäröivää todellisuutta eri oppiaineiden näkökulmasta ja teatterin keinoin hänen maailmankuvansa rikastuu ja siten myös syvenee. (Toivanen 2014, 79.)

Oppiminen ei ole vain tosiasioiden hallintaa. Lasten luovuus ja asioihin paneutuminen voikin olla laadukkaampaa sellaisissa tilanteissa, joissa ei keskitytä niinkään faktoihin, vaan lasten jo olemassa oleviin kokemuksiin. Näiden kokemusten päälle rakentuu sitten uusi tieto. Draaman käyttö opetusmenetelmänä motivoi lasta, sillä se tuo opetukseen elementtejä suoraan lasten elämysmaailmasta: leikki ja tarinallisuus. Nämä mahdollistavat lapsille aktiivisen roolin opetuksessa ja se helpottaa lapsia henkilökohtaisemman suhteen muodostamisessa käsiteltäviin asioihin. Draaman käyttö kehittää lasta monipuol-

lisempaan tapaan oppia ja löytää uusia ratkaisuja. Se auttaa lasta pohtimaan ja jäsentämään uusia käsitteitä sekä hankkimaan uutta tietoa (Toivanen 2014, 79–80.)

Sekä lasten että aikuisten elämään kuuluu ikäviä asioita, joita on vaikea käsitellä. Tällaisia voivat olla esimerkiksi kuolema, sairaudet tai vanhempien ja lasten väliset riidat. Draaman avulla tällaisiakin asioita on helpompi käsitellä, sillä draaman vahvuus piilee siinä, että todellisen elämän jännitteet ja ristiriidat voidaan sen kautta vieraannuttaa turvallisesti käsiteltäviksi. Lasten leikeissä näkyy usein ihmisen elämän kaikki puolet syntymästä kuolemaan. Draama mahdollistaa asioiden käsittelyn lapsilähtöisellä tavalla ja leikin avulla vaikeat asiat voidaan vieraannuttaa lasten omasta elämästä. Yhteisen draama- tai teatterikokemuksen avulla aikuinen voi käsitellä vaikeita asioita turvallisesti yhdessä lapsen kanssa nähtyjen ja koettujen kuvitteellisten tilanteiden avulla. (Toivanen 2014, 82–84.)

Draamakasvatus mahdollistaa lapsille kehyksen ajatusten ja tunteiden tutkimiselle sekä auttaa erilaisten merkitysten ymmärtämisessä. Lisäksi se antaa lapsille keinoja ymmärtää itseään. (Rusanen 2008, 26.) Raija Airaksisen ja Eija Okkosen (2006, 8-9) mukaan draama- ja teatterikasvatukselta puuttuu virallinen asema taideaineena esimerkiksi musiikin ja kuvataiteen rinnalla. Draamakasvatuksen tulisi näkyä äidinkielen, historian, kuvataiteen sekä mediakasvatuksen oppisisällöissä näiden rinnalla. Kysymys ei olisi omasta oppiaineestaan, vaan oppisisältöjen tarkastelusta teatteri- ja draamakasvatuksen kautta. Draama- ja teatterikasvatukselle tulisi antaa sille kuuluva arvo ja asema, sillä sen käytössä kokemuksellisuus, luovuus, ongelmanratkaisutaidot, sosiaalisuus sekä eettiset ja esteettiset kysymykset tulevat monipuolisesti ja tavoitteellisesti esille. (Airaksinen & Okkonen 2006, 22.) Lapsen nähdään olevan sekä teatterin kokija, tekijä, vastaanottaja että ilmaisija (Airaksinen & Okkonen 2006, 26).

Päivi ja Timo Sinivuori puhuvat teatteri-ilmaisusta. Sen perusopetus jakautuu kolmeen vaiheeseen, joista ensimmäinen on valmentavat opinnot 3-6-vuotiaille (Sinivuori 2001, 14–15). Tutkimuksessa mukana olevat lapset olivat iältään 4-6-vuotiaita, joten tästä syystä keskitytään käsittelemään vain valmentavia opintoja. Päivähoidossa tavoitteena on tukea lapsen kokonaispersoonallisuuden kehitystä ja tasoittaa kehityksellisiä sekä ympäristöstä johtuvia eroja teatteri-ilmaisun keinoin. Tavoitteena on muun muassa tutustuttaa lapsi taiteen maailmaan kokonaisvaltaisesti yhdistellen luovasti eri taiteen aloja sekä kannustaa lasta ottamaan riskejä ja löytämään itse ratkaisuja vahvistaen samalla

hänen itsetuntoaan. On tärkeää, että lapsi oppii arvostamaan omaa luovuuttaan. Lisäksi teatteri-ilmaisu sisältää ikäryhmälle soveltuvat erilaiset taidetapahtumavierailut sekä yhteistyön paikallisten teatterien kanssa. (Sinivuori 2001, 14–15.)

Yhteisöllinen taidekasvatus sallii jokaiselle siihen osallistuvalla mahdollisuuden tehdä aloitteita, sanoa oman mielipiteensä ja kommunikoida ilmapiirissä, jossa vastavuoroisuus ja kannustavuus ovat läsnä. Yhteisöllisen taidekasvatuksen toiminnan luonteeseen kuuluu dialogisuus. Tämä voi ilmetä eri tasoilla: osallistujien sisäisen vuorovaikutuksen kehittymisessä, taiteilijan ja osallistujan välisessä vuorovaikutuksessa tai esimerkiksi teatterin ja kasvatustahon yhteistyössä. (Vaulo 2007, 182.)

Taidekasvatukselliset työpajat ovat tärkeä osa nykypäivän teatterin kokonaistoimintaa ja ne nivoutuvat myös tiiviisti osaksi esitystä. Työpajoissa dialoginen prosessi tarjoaa mahdollisuuden hyväksyä yhteisöllisessä toiminnassa lapsille ominaisen ajatusten avoimuuden ja keskeneräisyyden. Prosessi mahdollistaa lapselle tilan etsiä, tutkia ja prosessoida kokemaansa, ja siten muodostaa näkemyksiä ja mielipiteitä aktiivisessa vuoropuhelussa yhteisön kanssa. (Vaulo 2007, 175–176.) Espoossa vuonna 1986 perustetun kiertävän ammattiteatterin, TOTEM-teatterin, päätavoitteena on ollut antaa työpajoihin osallistuville lapsille positiivisia kokemuksia teatteri- ja tanssi-ilmaisusta sekä samalla johdattaa heitä tunnistamaan omia tunteita ja kokemuksia, joita työpajatoiminta tai teatteriesitys heissä herättää. Samalla toiminta tukee osallistujien kykyä oppia esittävän taiteen lukutaitoa (TOTEM-teatteri 2015). Taidekasvatuksellisten työpajojen yhteydessä voitaneen puhua teatterikasvatuksesta siinä tapauksessa, kun kyse on teatterin itsensä toteuttamasta kasvatuksellisesta yleisötyöstä.

TOTEM-teatterin järjestämät työpajat ovat osa teatterin ja yleisön välistä enenevässä määrin kasvavaa yleisötyötä. Yleisötyö käsitteenä kuvaa kaikenlaista yhteistyötä teatterin ja katsojien välillä. Tästä syystä se on oleellinen käsite myös puhuttaessa teatterin ja varhaiskasvatuksen välisestä yhteistyöstä. Osallistujien omakohtainen suhde teatteriin rakentuu yleisötyön sosiaalisten vaikutusten kautta syvemmälle tasolle. Osallistujat saavat toimiessaan iloa, itsetuntoa ja esiintymistaitoja. Parhaimmillaan osallistuja oppii yleisötyön avulla toimimaan osana yhteisöä sekä tulee kuulluksi ja nähdyksi alkaen kiinnostua toisista ihmisistä. (Torkko, Malte-Colliard, Himberg, Päivinen & Haapalainen 2010, 9-10.)

Kun puhutaan lastenteatterista, korostuu kasvatuksellinen näkökulma huomattavasti enemmän kuin aikuisille suunnatussa teatterissa. Voisikin väittää kaiken lapsille suunnatun teatteritoiminnan olevan teatterikasvatusta. Aikuinen toimii kasvattajan roolissa tuodessaan lapsen katsomaan teatteriesitystä tai antamalla tälle mahdollisuuden osallistua taidekasvatukselliseen työpajaan. Teatterin vahvuutena on, että se voi leikin varjolla opettaa sosiaalisia taitoja, ilmaisullisia valmiuksia sekä tervettä itsetuntoa. (Teatterin kehitysohjelma 2013, 16.)

2.2 Teatterikasvatuksen mahdollisuudet nykypäivänä

Kuten jo johdannossa mainittiin, ei päiväkodeilla ja kouluilla ole juurikaan rahallisia mahdollisuuksia käydä teatterissa. Lapsille ei tarjota mahdollisuutta lumoutua oikeissa kulisissa tapahtuvista teatteriesityksistä, nähdä teatterin henkilökuntaa työnsä ääressä eivätkä he myöskään saa mahdollisuutta keskustella teatterin tekemisestä yhdessä näyttelijöiden kanssa. (Airaksinen & Okkonen 2006, 10.)

Tämä oli tilanne vuonna 2006 ja tilanne lienee sama myös nyt vuonna 2015. Tampereella pidettiin marraskuussa 2014 avoin yleisötilaisuus aiheesta: ”Saavatko lapset tarpeeksi kulttuuria Tampereella?”. Tampereen kaupungin apulaispormestari Leena Kostiainen totesi, että opettajilla on paljon oppimista draaman ja toiminnallisuuden käytöstä opetuksessa. Hän mainitsi myös, että vaikka teatteriin vieminen olisi tärkeää, ei ole realistista viedä päiväkodissa olevia lapsia teatteriin 3-5 kertaa vuoden aikana. Tähän Tampereen yliopiston kasvatustieteiden laitoksen lehtori Ritva Anneli Heinonen toteaa, ettei teatterissa käyntien määrän tarvitse olla suurikaan, kunhan kaikille tarjottaisiin mahdollisuus päästä teatteriin. Hän näkee teatterissa käynnin olevan yhdistävä elämys ryhmälle, joten hänestä kaikkien, ei vain päiväkotiryhmien, pitäisi päästä teatteriin (Avoin yleisökeskustelu 2015).

Tampereen Työväen Teatterin johtaja Maarit Pyökäri sanoo olevansa huolissaan siitä, etteivät monet lapset nykypäivänä pääse teatteriin, koska heidän huoltajansa eivät vie lapsia sinne. Samalla hän toteaa, ettei päiväkodissa ole oppimistavoitteita samalla tapaa kuin koulussa, jolloin teatterissa käynti ei olisi millään tavalla muun toiminnan esteenä. Heinonen jatkaa tuomalla keskusteluun ajatuksen siitä, että voisiko kaupunki tehdä osansa mahdollistaakseen jokaiselle lapselle pääsyn teatteriin. Samalla hän korostaa

sitä, että draama ja muu kulttuuri ovat osa kasvatusta ja opetusta siinä missä muutkin oppiaineet. Pyökäri jatkaa ajatusta siitä, että kaikilla pitäisi olla koko kulttuurin kirjo käytössään, mukaan lukien teatteri (Avoin yleisökeskustelu 2015).

YK:n lapsen oikeuksien sopimuksessa yhdeksi lasten oikeudeksi on todettu lapsen oikeus paitsi lepoon, leikkiin ja vapaa-aikaan myös taide- ja kulttuurielämään (YK Lapsen oikeuksien sopimus 2015). Teatterikasvatuksella tulee olla varhais- ja alkukasvatustikäisten ohjauksessa ja opetuksessa keskeinen paikka. Opettamiseen ja oppimiseen saadaan sisällytettyä leikkiä ja elämän tutkimisen piirteitä, kun opetuksessa käytetään teatterin keinoja sekä draaman menetelmiä. (Airaksinen & Okkonen 2006, 9-10.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa mainitaan, että taiteelliset peruskokemukset syntyvät kasvuympäristössä, jossa vaalitaan musiikkia, kuvallista ilmaisua, tanssia, lasten kirjallisuutta ja draamallista toimintaa. Varhaisessa iässä taidetta tekevällä ja kokevalla lapsella on elämässään oppimisen iloa, ääniä, tuoksua, värejä, tuntemuksia sekä taiteellista draamaa. Varhaislapsuudessa saadut taiteelliset peruskokemukset ovat rakentamassa lapsen myöhempiä taidemieltymyksiä ja valintoja sekä hänen kulttuurista arvostustaan. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 23–24.)

Maarit Pyökäri korosti keskustelussa, että jos lapsille kerrottaisiin jo päiväkodista asti teatterista ja siitä, että siellä käyminen on jokaisen oikeus, voisivat lapset olla siitä kiinnostuneita myös myöhemmällä iällä (Avoin yleisökeskustelu 2015). Mitä nuorempana lapsi tutustuu teatteriin, sitä helpompi hänen on sitä oppia ymmärtämään. On kuitenkin myös tärkeää huomioida, etteivät lapset uppoudu vain yhteen taiteenalaan. Uuden kokeileminen ja tutkiminen kehittävät luovaa ajattelua ja edistävät sitä, että toiminta pysyy hauskana. (Airaksinen & Okkonen 2006, 133; Vehkalahti 2006, 34.)

2.3 Elämypedagogiikka käsitteenä

Elämys, kokemus, kasvu, oppiminen, ohjaaminen ja elämypedagogiikka ovat termejä, joita käytetään monissa käytännön töissä sosiaalisalalla. Elämyksellisyydellä ja kokemuksellisuudella nähdään olevan merkittävä osa kasvussa, oppimisessa ja kuntouttavassa työssä. Kokemuksellista oppimista ja elämypedagogiikkaa pidetään sukulaiskäsitteinä, jopa synonyymeinä. Käsitteiden merkitysero on kuitenkin varsin tulkinnallinen ja

häilyvä, sillä molemmissa oppiminen kuvataan jatkuvana prosessina, joka perustuu elämyksiin ja kokemuksiin sekä niiden analysoimiseen. Onnistunut oppimisprosessi synnyttää uutta tietoa ja uusia elämyksiä ja kokemuksia, jotka taas reflektoidaan uudelleen. (Karppinen & Latomaa 2007, 11–12.)

Elämyksen kokemus on itse koettava ja se on aina jokaisen yksilöllinen asia. Joku lapsi voi kokea jonkin tilanteen elämyksenä, kun taas jollekin toiselle se voi tuntua arkipäiväiseltä asialta. (Kokljuschkin 1999, 49.) Kun lapsi hakee toiminnallaan jatkuvasti uusia elämyksiä ja kokemuksia, puhutaan elämyshakuisuudesta. Sen määrä kuvaa lapsissa olevia yksilöllisiä eroja. Elämyshakuisuus näkyy ihmisten käyttäytymisessä eri tavoin ja se voi olla luonteeltaan paitsi sosiaalisesti hyväksyttävää myös yhteisön paheksumaa. (Kokljuschkin 1999, 29.)

Elämyksen käsite on kuitenkin itsessään melko nuori. Kun tarkastellaan käsitteiden elämys ja kokemus suhdetta elämyspedagogiikassa, ajatellaan elämyksen olevan käsitteenä laajempi. Viitattaessa aistein välittyneeseen havaintoon sellaisenaan, puhutaan kokemuksesta. Sen sijaan elämyksen käsitteeseen liitetään huomattavasti laajempi sisältö ja mieli, jota kokija pitää itselleen merkityksellisenä. Elämyksen käsite onkin liitettävissä itsetoimintaan, josta puhutaan silloin kun siinä saatujen kokemusten kautta suhde maailmaan muuttuu laadullisesti. (Kivelä 2010, 52–53.)

Ari Kivelä mainitsee artikkelissaan *Toiminta – elämys – sivistys*, että koulujen opetussuunnitelmia laadittaessa tulisi huomioida sitä, minkälaiset opetussisällöt ovat kasvatettavien kannalta elämyksellisiä siinä suhteessa, että ne laajentavat heidän kokemuspäiriään verrattuna aikaisemmin opittuun. Myös itsetoiminnalle ja uusille elämyksellisille kokemuksille tulisi luoda mahdollisuudet. Samalla tavoin myös varhaiskasvatussuunnitelmassa tulisi huomioida näiden asioiden toteutuminen. Puitteiden tulisi joustaa siten, että ne mahdollistavat elämykselliset kokemukset jokaiselle varhaiskasvatusikäiselle kaiken muun ohessa. (Perttula 2010, 55.)

Keskeisenä oppimisympäristönä elämyspedagogiikassa pidetään luontoa, mutta elämyksiä voidaan hakea myös taiteeseen tai draamaan liittyvistä elementeistä, kuten teatterista. Elämyksellisyys on keskeinen käsite puhuttaessa lapsille tarkoitettuun teatterikasvatuksesta. Oppiminen elämyksen avulla vaikuttaa ihmisten tunteeseen, fyysiseen olemukseen, mieleen ja järkeen kokonaisvaltaisesti. Turhan pedagoginen ote ei aina ole

toimivin, vaan toiminnassa tulee huomioida myös sen ajatuksia herättävä ja elämyksellinen puoli. Elämyksiä tuottamalla mahdollistetaan lasten oppiminen heille ominaisin toimintatavoin. Varhaiskasvatussuunnitelmaan on kirjattu lapsille ominaiset tavat toimia ja nämä ovatkin keskeisessä osassa puhuttaessa lapsille järjestettävästä elämyksellisestä toiminnasta. Taiteellinen kokeminen ja ilmaiseminen sekä muut lapsille ominaiset toimintatavat, kuten leikkiminen, liikkuminen ja tutkiminen, ovat iso osa elämyksellisyyttä. (Outwardbound; Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 20–25.)

Mielikuvituksellisen laaja elämysten kokemisen kirjo konkretisoi ajatuksen siitä, että elämyksellisen hetken kokeminen riippuu kokijasta itsestään. Elämyksiä voidaan kokea mielen sisäisesti, abstraktisti, subjektiivisena merkityksenä tai arkipäivän ympäristössä ilman ulkoapäin tuotua ärsykettä. (Karppinen & Latomaa 2007, 13.) Elämyksen käsitteen ollessa jokaisen henkilökohtainen kokemus herää ajatus siitä, miten joku voi kokea tietyt asiat elämyksinä, kun jollekin toiselle ne saattavat olla normaalia arkea tai vastavasti täysin vieraita. Tällöin myös ajatus elämysten tuottamisesta toisille tulee mahdolliseksi käsittää. (Perttula 2007, 56–57.)

Toisen elämys voi olla toisen kauhistus. Elämykset voivatkin olla kokijalleen joko myönteisiä tai kielteisiä kokemuksia. Oppiminen positiivisesta elämyksestä herättää mielihyvää ja halun kokea lisää. Toisinaan negatiivinenkin kokemus voi kääntyä positiiviseksi sen kasvattaessa kokijansa lujutusta ja ohjaamalla tätä positiiviseen suuntaan. Elämyksen ymmärtämisen kannalta on tärkeää muistaa elämyksen käsitteen olevan jokaisen kokijansa henkilökohtainen asia ja sisältävän ajatuksen elämyksen yksilöllisestä luonteesta. (Perttula 2007, 56–57.)

Mahdollisuus ensimmäisen elämyksen kokemiseen on ihmiseksi kasvamisen kannalta olennaista, sillä tämä ensimmäinen elämys alkaa toimia henkisen kehityksen generaattorina. Elämyspedagogiikan ytimessä on koko yksilön elämä. Kasvattajan tulee osata antaa tilaa jokaiselle yksilölle erikseen, arvottaa koettu kuvattua tärkeämmäksi, luovuttaa tekeminen kokijalle itselleen ja oltava esimerkkinä olemisessa omana itsenään. Kasvattajan tehtävänä on tukea kokemuksellista toimintaa elämysten avulla, sillä kun vuorovaikutus ihmisten välillä on elämyksellistä, on se ihmisten välistä toimintaa parhaimmillaan. (Perttula 2007, 70–71.)

Jotta elämys ei jää muistoihin vain elämyksenä, on elämys tehtävä tietoiseksi ja merkittäväksi itselle ja toisille. Se on elämyspedagogiikan tärkein tehtävä. Elämyksellisyyden tasoa voi olla vaikea määrittää, sillä jokainen tiedostaa ja määrittelee kokemansa elämykset ja niiden vaikuttavuudet itse. Elämyspedagogiikan pyrkimyksenä on luoda haasteita, jotka kohtaamalla ja voittamalla on yksilön mahdollista oppia ja kehittyä. Kasvattajan on mahdollistettava lapsille heidän ikätasonsa huomioivaa toimintaa, josta he saavat merkityksellisiä elämyksiä ja kokemuksia. Niiden avulla he voivat kokea oppivansa ja kehittyvänsä yksilöinä. (Karppinen 2007, 77–78; Outwardbound.)

Juha Perttula suhtautuu elämyspedagogiikkaan siten, että se on asiaan teoreettisesti ja ajatuksellisesti vihkiytyneiden ammattihenkilöiden suunnittelemaa tavoitteellista toimintaa. Tämän toiminnan tavoitteena on luoda elämäntilanteellisia edellytyksiä toisten ihmisten elämysten syntymiselle. Perttulan mukaan elämyspedagogiikka on elämyksellisten tilanteiden järjestämistä, mahdollistamista, organisoimista, luomista, kirkastamista, esittämistä, provosointia ja kasvattajan asettumista esikuvalliseksi esimerkiksi tällaisiin tilanteisiin. (Latomaa & Karppinen 2010, 71.)

2.4 Lasten osallisuus käsitteenä

Osallistuminen merkitsee mukanaoloa ja voi tapahtua ilman omakohtaista panostusta. Osallisuuteen sen sijaan vaaditaan kokemus. Se on omakohtaista sitoutumista ja vaikuttamista vastavuoroisesti. Osallisuus vaikuttaa olennaisesti lasten hyvinvointiin. Lasten parempien kasvuolojen näkökulmasta osallisuus, lasten monipuoliset verkostot ja sosiaalisen pääoman kartuttaminen ovat merkittäviä asioita. Lapsille kuulluksi tuleminen, kokemusten jakaminen ja osallisuus toteutuvat pitkälti toiminnan ja tilan kautta. (Marjanen, Marttila & Varsa 2013, 86.)

Osallisuuden rakentumisen malleja on erilaisia ja niissä osallisuuden elementit kuvataan jatkuvana prosessina. Osallisuuden rakentumisen mallit mahdollistavat kasvattajalle tavan peilata omaa työskentelyään ja rakentaa kasvatusajatteluaan. Roger Hart on luonut vuonna 1992 kahdeksan askelmaa sisältävät osallisuuden tikapuut, jotka kuvaavat sitä, miten kasvattajat voivat mahdollistaa lasten osallisuuden rakentumisen. Kolmella alimmalla portaalla on asioita, kuten lasten ohjaaminen, lasten toimiminen koristeena kaikessa toiminnassa sekä lasten mukanaolo muodon vuoksi. Nämä portaavat eivät vielä ole

lasten osallisuuden kannalta erityisen merkittäviä. Kun siirrytään neljännelle portaalle ja siitä lopulta viidennen kautta kuudennelle on lasten osallisuus huomioitu kuulemalla lasten mielipiteitä aikuisten tehdessä päätökset, kysymällä lapsilta toiminnasta ja kuulemalla heitä siinä sekä tekemällä päätökset lasten kanssa aloitteiden tullessa aikuiselta. Näillä kolmella portaalla lasten osallisuus on huomioitu jo huomattavasti paremmin, mutta aikuisella on silti viimeinen sana. Kaksi ylintä porrasta sisältävät parhaimman käsityksen lasten osallisuudesta. Niissä lapset ovat toiminnassa sekä aloittajia että ohjaajia, ja toiminnan ollessa lapsilähtöistä lapset ja aikuiset päättävät asioista yhdessä. (Marjanen, Marttila & Varsa 2013, 79–80.)

Harry Shierin mukaan lasten osallisuus määrittyy viiden tason mukaan, joista ensimmäisellä osallisuus on kaikkein niukinta ja viidennellä suurinta. Alimmalla tasolla lapsia kuunnellaan, seuraavana heitä tuetaan mielipiteen ilmaisemisessa, sitten lasten näkemykset aletaan ottaa huomioon, josta seuraavalla tasolla lapset otetaan jo mukaan päätöksentekoprosessiin. Viimeisellä tasolla osallisuuden näkökulma korostuu ja siinä valta ja vastuu päätöksenteossa jaetaan lasten kanssa. Nigel Thomas sen sijaan kritisoi edellä mainittujen osallisuuden tasojen yksiuotteisuutta ja loi kuusi osallisuuden ulottuvuutta omalla tavallaan. Alimmalla tasolla lapsilla on mahdollisuus valita, toisella heillä on mahdollisuus saada tietoa ja kolmannella he saavat jo mahdollisuuden vaikuttaa prosessiin. Neljännellä ja viidellä tasolla tulevat mukaan itseilmaisun mahdollisuus sekä mahdollisuus saada apua ja tukea itsensä ilmaisemiseen, ja kuudes taso tarjoaa lapsille mahdollisuuden tehdä itsenäisiä päätöksiä. (Marjanen, Marttila & Varsa 2013, 80–81.)

Lapsen osallisuuden asiantuntija Carolyne Willow määrittelee lapsen osallisuuden koostuvan kolmesta R:stä, jotka ovat kunnioitus (respect), rutiini (routine) ja raportointi (report). Lasta tulee kunnioittaa tämän iästä huolimatta ja ennen kaikkea hänen tuottamaa ääntä itkuineen, nauruineen ja huutoineen tulee kunnioittaa. Lapsen osallisuuden huomioon tulisi myös olla rutiininomaista eikä ns. kertatapahtuma. Osallisuuden ei pidä olla jotain erityistä, jota tehdään satunnaisesti vain tekemisen vuoksi. Raportointi on apuna, kun halutaan jälkikäteen tuoda näkyväksi sitä, miten lapsen ääntä on kuultu tai miten hänen mielipiteensä on huomioitu, eli miten hän on ollut osallisena. (Marjanen, Marttila & Varsa 2013, 219.)

Osallisuus on lasten oikeus ja se mainitaan myös lapsen oikeuksien yleissopimuksen artiklassa 12. Laki takaa omat näkemykset muodostamaan kykenevälle lapselle oikeu-

den vapaasti ilmaista näkemyksensä kaikissa lasta koskevissa asioissa. Näkemykset on huomioitava lapsen ikä ja kehitystaso huomioiden. (YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista 2015.) Lasten sosiaalisten valmiuksien kehittymisen edistäminen mahdollistuu, kun lapsi tulee kuulluksi ja saa olla osana yhteisössä. Osallisuus ei ole pelkästään yksilön ja yhteisön tunne, vaan se näkyy konkreettisina tekoina ja tapana toimia toisten ihmisten kanssa. Osallisuus luo yhteisöllisyyttä ja se voi näyttäytyä yhteisenä suunnitteluna, keskusteluna, toimintana tai tekemisenä ja yhdessäolona. (Marjanen, Marttila & Varsa 2013, 77.)

Lapselle osallisuuden ja yhteenkuuluvuuden tunne merkitsevät mahdollisuutta tulla kuulluksi jokapäiväisissä toimissaan. Olennaista on lapsen tunne siitä, että hän kokee olevansa hyväksytty, arvostettu ja tärkeä jäsen omassa yhteisössään kuten esimerkiksi päiväkotiryhmässä. Osallisuuden perusta on lapsen tunne siitä, että hän tulee kohdatuksi, kokee olevansa turvassa ja hänen tarpeensa tyydytetään, ja osallisuuteen liittyy vahvasti yhdessä elämiseen liittyvä kokemus. Lisäksi lapsella tulisi olla mahdollisuus vaikuttaa ja osallistua yhteisönsä elämään. Osallisuus omassa yhteisössään on enemmän kuin mahdollisuus osallistua. (Marjanen, Marttila & Varsa 2013, 78.)

Lasten näkökulmia ja heidän osallisuuttaan arvostavien kasvattajien tulisi kyetä luomaan sellaisia pedagogisia arjen käytäntöjä, jotka auttavat lasta ilmaisemaan omia kokemuksiaan, ajatuksiaan ja tunteitaan eri tavoin samalla tukien lasten osallisuutta. Tämä kaikki tapahtuu vuorovaikutuksessa aikuisten ja toisten lasten kanssa. Osallisuuden mahdollistaminen ja siten yhteisöllisyyden lisääminen tarkoittavat yhdessä opettelua, neuvottelua, sopimista ja eri osapuolen kuuntelemista. (Marjanen, Marttila & Varsa 2013, 77.) Kasvattajien suhtautuminen sekä lasten osallisuuteen että osallistumiseen vaihtelee ja tämä suhtautuminen tekee samalla näkyväksi sitä, millaisia pedagogisia valintoja kasvattaja työssään tekee (Marjanen, Marttila & Varsa 2013, 83).

3 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

3.1 Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimuskysymykset

Tutkimuksessa tavoitteena on tuoda mahdollisimman paljon esille lapsen näkökulmaa. Tutkimuksen näkökulma haluttiin rajata käsittelemään juuri varhaiskasvatukseen lapsia, sillä heidän kanssaan ei lähdetä teatteriin siinä määrin kuin esimerkiksi kouluikäisten kanssa. Varhaiskasvatussuunnitelmaan on kirjattu, että varhaiskasvatukseen tulisi olla monimuotoista toimintaa, joka edellyttää eri tahojen yhteistyötä. Keskeisiksi yhteistyötahoiksi on mainittu opetus-, sosiaali- ja terveystoimen lisäksi kulttuuri- ja liikuntatoimi. Yhteistyön keskeisenä sisältönä nähdään olevan yhteistyömuotojen ja rakenteiden luominen ja kehittäminen siten, että lapsille varmistetaan kasvatuksellinen ja opetuksellinen jatkumo. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 10.)

Lasten omien mielipiteiden ja kokemusten esille tuominen on paitsi kiinnostava rajaus aiheelle myös varsin merkityksellistä lasten osallisuuden edistämisen näkökulmasta. Juuri lasten itsensä kokemat hyödyt tulevat parhaiten esille silloin, kun puheenvuoro annetaan lapsille itselleen. Lapsi saa kokemuksen, että häntä arvostetaan ja hänet hyväksytään sellaisena kuin hän on. Lapsi kokee tulevansa kuulluksi ja nähdyksi ja samalla hän saa vahvistusta terveen itsetunnon kehittymiselle. Lapsella on yksilölliset tarpeet, persoona ja perhekulttuuri, ja hänet on kohdattava tasa-arvoisesti sukupuolesta, sosiaalisesta tai kulttuurisesta taustasta ja etnisestä alkuperästä huolimatta. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 15.)

Toiminnallisten elämysten ja kokemusten mahdollistaminen on tärkein osa tutkimuksen toteutusta. Lisäksi tutkimuksen tavoitteena on tuoda esille niitä näkökulmia, mitä teatterikasvatus tuo varhaiskasvatukseen ja sitä, millaisia tapoja teatterin ja varhaiskasvatuksen yhteistyöhön on.

Näiden ajatusten pohjalta tutkimuskysymyksiksi muodostuivat:

1. Miten lapset kuvasivat teatterikokemusta ja mitä pohdintoja teatteriesitys herätti?
2. Millaisia elämyksiä teatteri voi tarjota ja mikä on niiden merkitys lasten omasta näkökulmasta?

3.2 Tutkimusmenetelmät ja toteutus

Tutkimuksellinen kehittämistoiminta oli luonteva valinta, kun pyrkimyksenä oli kehittää varhaiskasvatuksen ja teatterin välisiä yhteistyön mahdollisuuksia. Tutkimus toteutettiin kvalitatiivisesti noudattaen samalla toimintatutkimuksen periaatteita. Laadullisessa tutkimuksessa pyrkimyksenä on yrittää ymmärtää tutkimusaineistoa, tulkita sitä ja viedä ilmiön ymmärrys käsitteellisemmälle tasolle. Laadullisen tutkimuksen tulokset ovat monitulkintaisia, sillä ne perustuvat moneen kertaan tulkittuihin tuloksiin. Aineiston ollessa lähes aina tekstiksi purettua materiaalia, on analyysin eteneminen ja päättely vaatinut aina jonkinlaista tulkintaa, jonka varaan myös seuraavat tulkinnat tullaan rakentamaan. (Ronkainen, Pehkonen, Lindblom-Ylänne & Paavilainen 2013, 82–83.)

Tutkimusta koskevan valmiin teorialiedon vähyyden vuoksi tutkimuksessa käytetty aineisto on kerätty kahdella eri tutkimusmenetelmällä. Tutkimusmenetelmiksi on valittu osallistuva havainnointi ja sadutusmenetelmä. Nämä menetelmät ovat keskeisessä asemassa ennen kaikkea siitä syystä, että kirjallista aineistoa tutkimuskysymysten selvittämiseksi on vähän. Toiminnallisen osuuden sisältäessä lasten kanssa työskentelyä, oli kyseisten tutkimusmenetelmien valitseminen luonteva valinta. Toimintapäivien aikana tehdyt havainnot auttavat ymmärtämään kyseiseen ilmiöön liittyviä hyötyjä ja haasteita, ja sadutusmenetelmän käyttö lasten henkilökohtaisten kokemusten esille tuomisessa puolestaan antoi mahdollisuuden avata toimintaa lasten ajatusten ja kokemusten näkökulmasta.

Lasten mahdollisuus teatterista saatuihin elämyksiin on tutkimuksessa pääosassa. Tästä syystä juuri lapsiin liittyvä havainnointi ja heiltä kerätty aineisto aiheeseen liittyen olivat erittäin merkityksellisiä tutkimustulosten konkretisoimiseksi. Oli tärkeä kuulla, mitä lapset toiminnasta ajattelivat ja miten he kokivat yhteistyön teatterin kanssa. Tämä toi myös näkyväksi ajatusta siitä, löytyisikö teatterille oma paikkansa nykypäivän varhaiskasvatuksessa teatterikasvatuksen keinoja hyödyntävinä kasvattajina.

Käytännön toteutus aineiston keruun suhteen tapahtui jokaisen toimintapäivän jälkeen kirjaamalla ylös havaintoja päivään liittyen sekä pyytämällä päiväkodin työntekijöitä kirjaamaan ylös lasten ajatuksia toimintaan liittyen. Varsinainen lapsilta saatu aineisto ja palaute toiminnasta kerättiin viimeisellä kerralla sadutusmenetelmää apuna käyttäen. Sadutus tapahtui päiväkodin tiloissa aihesadutusta apuna käyttäen ja aikataulullisesti se

sijoittui toimintapäiviä seuranneen viikonlopun jälkeiseen maanantaihin. Tämä edesauttoi sitä, että tapahtumat olivat lapsilla suhteellisen tuoreessa muistissa.

3.3 Yhteistyökumppanit

Yhteistyökumppaneina tutkimuksessa olivat Tampereella sijaitsevat Soilikin lastentarha ja Tampereen Työväen Teatteri. Yksityisen päiväkodin toiminnassa painottuvat taidelähtöiset menetelmät ja toiminnan lähtökohtana on usko lapsen rajattomaan luovuuteen sekä oikeus toteuttaa tätä aikuisen opastuksella ja tuella. Päiväkodissa ajatellaan, että aikuisen tehtävänä on toimia lapsen opastajana, haastavien ärsykkeiden ja elämysten tarjoajana, lapsen tulkintojen ja kokemusten ymmärtäjänä ja tukijana sekä parhaimmillaan lapsen oppimisprosessin aktiivisena innostajana (Soilikin Lastentarha 2015).

Tutkimukseen osallistuvassa lapsiryhmässä oli viisitoista lasta, joista tyttöjä oli neljä ja poikia yksitoista. Lapset olivat iältään 4-6-vuotiaita. Lisäksi mukana olivat kolme päiväkodissa työskentelevää aikuista. Yhteistyö päiväkodin kanssa sujui hyvin ja tieto kulki puolin ja toisin sujuvasti. Myös lasten huoltajat olivat innoissaan toiminnasta ja heiltä onnistui vaivatta paitsi kustannusten maksu myös pyydettyjen lupa-anomusten toimitaminen perille hyvissä ajoin ennen toiminnan alkua.

Tampereen Työväen Teatteri on vuonna 1901 perustettu nykyaikainen teatteri työväenperinteen omaavilla juurilla. Se on yksi maamme suurimmista ammattiteattereista ja maamme ainoa ammattimaisesti toimiva työväenteatteri. Tampereen Työväen Teatteri nimeää missiokseen vaalia ja uudistaa suomalaista teatteritaidetta sekä tuottaa korkeatasoisia esityksiä monipuolisten ohjelmistovalintojen avulla. TTT pitää yleisöstään huolta etsien myös aktiivisesti uusia teatterissakävijöitä. Teatteri käy myös vuoropuhelua yleisönsä kanssa tarjoten paikan liikuttumiseen, viihtymiseen ja ajatusten vaihtoon. Elämysten tuottaminen teatterin keinoin on kaiken toiminnan keskiössä (Tampereen Työväen Teatteri 2015).

Kuten päiväkodin myös teatterin kanssa yhteistyö sujui ongelmitta. Teatterin yhteys henkilön kanssa viestittely tapahtui pääasiassa sähköpostitse toimintaa yhdessä ideoiden ja ajatuksia jakaen. Myös tapaaminen työntekijän kanssa järjestyi ja sen aikana yhdessä sovittiin tarkemmin tutkimuksen tavoitteista ja tarkemmista aikatauluista. Lisäksi teatte-

ri lainasi toiminnassa käytettävää lastenkirjallisuutta sekä tarjosi mahdollisuuden käydä katsomassa näytelmää ennakkoon, jotta lasten havainnointi varsinaisena toimintapäivänä olisi helpompaa näytelmän ollessa ennalta tuttu. Kyseisen teatterin kanssa yhteistyön tekeminen oli siis todella helppoa ja vaivatonta, joten sitä on jatkossa helppo suositella myös muille.

3.4 Toimintatutkimuksellinen ote

Toimintatutkimuksen nähdään olevan lähempänä tutkimusasetelmaa kuin varsinaista tutkimusmenetelmää. Lähtökohtana on tutkijan läheinen työskentely tutkimuskohteeseen liittyvien henkilöiden kanssa. (Vilka 2007, 47.) Puhuttaessa toimintatutkimuksesta on kyseessä kehittämis- ja tutkimusprojekti, jossa suunnitellaan ja kokeillaan uusia toimintatapoja. Tähän on usein rajattu jokin tietty aika. (Heikkinen, Rovio, Syrjälä, 2006, 17.) Toimintatutkimus toteutetaan, kun halutaan saada vastaus johonkin tiettyyn ongelmaan tai kehittämistehtävään. Nämä eivät välttämättä liity puhtaasti mihinkään tiedolliseen tai loogiseen ongelmaan, vaan kyse voi olla ihmisyyhteisön toimintatavoista, yhteistyöstä tai tavoista toimia. Ongelman ratkaisemiseen tai toiminnan kehittämiseen ei hankita tietoa ulkopuolelta, vaan tutkimus on osa kehittämisen tai ratkaisemisen prosessia. (Ronkainen ym. 2013, 69.)

Pienimuotoisimmillaan toimintatutkimus voi olla oman työn kehittämistä, mutta lähes aina se edellyttää yhteistyötä myös muiden kanssa. Tästä syystä ihmisten välisen vuorovaikutuksen ja yhteistoiminnan edistäminen kuuluvat osana työn kehittämisen osaluokkiin. (Heikkinen ym. 2006, 17.) Toimintatutkimuksessa tutkijalla on aina kaksoisrooli prosessin alkuunpanijana sekä tutkijana, joka seuraa prosessia ja kerää siitä tietoa. Tutkimuksessa pitäisi näkyä vahva tutkimuskumppanuuden idea: tutkittavat ovat itse aktiivisesti mukana vaikuttamassa toimintatutkimuksessa tehtäviin valintoihin. Tämä tarkoittaa, että esimerkiksi ongelman määrittely, muutoksen suunnittelu sekä päämäärien ja seurannan uudelleen muotoilu tehdään yhdessä tutkittavien kanssa. Tutkijasta tulee mahdollistaja ja prosessin yksi osallistuja, ei niinkään prosessia johtava asiantuntija. (Ronkainen ym. 2013, 69–70.)

Toimintatutkimuksessa tutkija on aktiivinen vaikuttaja ja toimija, eikä hän edes oleta olevansa neutraali tai ulkopuolinen, kuten perinteisen tutkijan hyveisiin kuuluu. Toimin-

tutkimuksessa pyrkimyksenä on valtauttaa ja voimaannuttaa ihmisiä luomalla uskoa heidän omiin kykyihin ja toimintamahdollisuuksiin. Tutkijan tehtävänä on laittaa muutos alulle ja rohkaista ihmisiä tarttumaan asioihin, jotta niitä voidaan kehittää heidän omalta kannaltaan paremmiksi. (Heikkinen ym. 2006, 20.)

Toteutetun tutkimuksen toiminnallinen osuus kesti reilun viikon. Toiminta alkoi päiväkodin lapsiin ja teatteriin liittyvään lastenkirjallisuuteen tutustumalla pohtien samalla sitä, mitä lapset haluaisivat teatterin työntekijöiltä tai näyttelijöiltä kysyä. Kirjallisuuden tutustumisen jälkeen oli vuorossa teatterin maailmaan tutustuminen konkreettisemmalla tasolla, kun lasten kanssa tehtiin vierailu teatterin kulissemiin. Ohjattu kierros sisälsi muun muassa pääsyn oikealle näyttämölle, mahdollisuuden kurkistaa lavastamoon ja puvustamoon sekä tutustumisen paitsi näyttelijöiden pukuhuoneisiin myös näytelmien pukuihin. Toiminta huipentui näytelmän katsomiseen, jonka jälkeen lapset pääsivät tapaamaan teatterinjohtajaa sekä yhtä näyttelijää. Näin lapsille tarjottiin mahdollisuus kysyä mieltä askarruttavat asiat suoraan asianosaisilta. Toiminnan viimeinen tapahtumapäivä sisälsi lasten sadutuksen päiväkodin tiloissa. Tämä mahdollisti paitsi koettujen asioiden jälkipuinnin myös lasten oman äänen esille tuomisen.

Kun toteutus tehdään toiminnallisuutta apuna käyttäen, on tärkeää muistaa, että jokainen osallistuja laittaa itsensä likoon omien voimavarojensa ja halujensa mukaan. Ohjaajan tulee antaa tilaa sekä sallia jokaisen osallistujan ideat. Jokainen osallistuja hyötyy toiminnasta eniten silloin, kun hän saa toimia kokemansa tarpeen mukaisesti. Ohjaajan ei siis tule huolestua siitä, jos lapsi ei toimi. Voi olla, että hänessä toimii. (Airaksinen & Karkkulainen 2012, 6.)

3.5 Osallistuva havainnointi

Ideana havainnoinnissa on kerätä tutkittavasta ilmiöstä tietoa sen luonnollisessa ympäristössä. Havainnointi voidaan jakaa ulkopuoliseen ja osallistuvaan havainnointiin, mutta sen lisäksi voidaan puhua neljästä eri havainnoinnin muodosta. Nämä ovat piilohavainnointi, havainnointi ilman osallistumista, osallistuva havainnointi ja osallistava havainnointi. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 81.)

Kyseisessä tutkimuksessa käytettiin osallistuvaa havainnointia. Siinä tutkijan tehtävänä on toimia aktiivisessa vuorovaikutuksessa tutkimuksen tiedonantajien kanssa ja sosiaalisista vuorovaikutustilanteista muodostuu tärkeä osa tiedonhankintaa. Tutkijan aktiivisen vaikuttajan rooli on sitä perustellumpaa, mitä toimintatutkimuksellisempi tutkimuksen näkökulma on. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 82.)

Osallistuvassa havainnoinnissa tutkija osallistuu tutkimuskohteensa toimintaan tutkimuskohteen ehdoilla yhdessä jäsenten kanssa ennalta sovitun ajan ja havainnointi tapahtuu usein ennalta valitusta teoreettisesta näkökulmasta. Havainnointi on usein myös ennalta suunniteltu sen mukaan, mikä on tutkimuksen näkökulma. Toimintatutkimuksesta puhuttaessa käytössä on osallistuvan havainnoinnin lisänä aktivoiva osallistuva havainnointi, mikä eroaa edeltäjästään siinä, että aktivoivassa osallistuvassa havainnoinnissa on ääneen lausuttu tavoite muuttaa sosiaalista todellisuutta, jota ollaan tutkimaan. (Vilka 2007, 44–46.)

Havainnoinnissa keskeistä on havaintojen kirjaaminen ja sitä tehdään käyttämällä apuna havainnointilomaketta tai kenttäpäiväkirjaa. Havaintoja voi tehdä esimerkiksi toimintaan, ympäristöön, episodeihin tai suhteisiin liittyen. Havainnoitsijan tulee etukäteen päättää mitä hän haluaa havainnoida. Tutkimustilanteessa tehdyt suorat havainnot eli kuvaukset siitä, mitä sanottiin ja tehtiin, on analyysin kannalta hyvä pitää erillään tutkijan omista kokemuksista ja tulkinnoista. Havainnoit pyritään tekemään mahdollisimman tarkasti joko toiminnan aikana tai heti sen jälkeen. Tutkijan on oltava huolellinen suorien lainauksien ja omien muistiinpanojensa erottamisessa. (Ronkainen ym. 2013, 115.)

Toimintapäivien aikana tehdyt havainnot kirjattiin ylös pääasiassa heti havainnointitilanteiden jälkeen, sillä toiminnan aikana oli luonnollisempaa seurata lapsia keskittyen tilanteisiin kunnolla. Kirjaamalla jatkuvasti asioita ylös paikan päällä, olisivat monet lasten eleistä ja ilmeistä jääneet näkemättä. Poikkeuksen tekivät suorat lainaukset, jotka kirjattiin samanaikaisesti teatterin tiloissa tapahtuvan toiminnan aikana, pois lukien näytelmän katsominen. Vetovastuun ollessa teatterin ja päiväkodin työntekijöillä, oli lasten ajatusten, kysymysten ja ihmettelyn aiheiden kirjaamiselle hyvä mahdollisuus toiminnan keskeytymättä.

Kirjaamisessa apuna olivat eriväriset kynät. Toinen väreistä kuvasi lasten suusta tulleita pohdintoja, ajatuksia ja ihmettelyn aiheita, ja toista väriä käytettiin kaiken muun toi-

minnan havaintojen kirjaamiseen. Havaintojen kirjaamisessa apuna käytettiin havainnointirunkoa (Liite 2). Lasten toiminnassa havainnoitiin sitä, miten he ottavat teatterin työntekijän kertoman tiedon vastaan. Havainnoinnin kohteena olivat myös lasten reagointi erilaisiin tilanteisiin ja suhtautuminen annettuun informaatioon. Päiväkodin työntekijöitä havainnoitiin siinä, miten he ohjeistavat lapsia toimimaan ja kuinka he toimivat itse. Teatterin työntekijän toiminnassa huomiota kiinnitettiin siihen, miten hän ottaa lapsiin kontaktia ja miten hän huomioi sekä koko lapsiryhmää että jokaista lasta yksilönä.

Toimintaympäristössä kiinnitettiin huomiota siihen, miten lapsiryhmän vierailu oli huomioitu ja miten lapsia ohjeistettiin teatterissa toimimaan. Samalla havainnoitiin sitä, miten lasten mahdollisuus saada uusia elämyksiä oli toteutettu. Tämän lisäksi toiminnassa havainnoitiin sen lasta osallistavaa puolta: oliko toiminta lasten osallisuutta edistävää ja miten sitä mahdollisesti toiminnan aikana tuettiin.

Kirjaamisen jälkeen havainnoista koottiin yhteen useimmin esiin nousseet ja tutkimuskysymysten kannalta keskeisimmät asiat. Tällä tavalla havainnointi oli osana tukemassa muuta aineistoa samalla täydentäen sitä. Havainnointi on toimiva menetelmä juuri lasten kanssa työskennellessä, sillä esimerkiksi pienet lapset eivät välttämättä kykene tuomaan ajatuksiaan esille vielä sanallisella tasolla. Tällöin sanaton viestintä, kuten ilmeet ja eleet, ovat tärkeässä osassa.

3.6 Sadutus

Lasten osallisuuden näkökulma huomioitiin valitsemalla tutkimusmenetelmäksi sadutusmenetelmä. Sadutus on Suomessa kehitetty ja tutkittu menetelmä. Ihmiset ovat kertoneet toisilleen satuja ja tarinoita vuosisatojen ajan ja niiden kertominen on ollut vaivaton menetelmä tuottaa omaa tekstiä. Satujen ja tarinoiden nähdään olevan ajattelun, tietämisen ja kulttuurisen ymmärtämisen perusvälineitä. (Airaksinen & Karkkulainen 2012, 16.)

Sadutus on paitsi halua kertoa ajatuksistaan toiselle, myös halua kuunnella toisen tapaa nähdä maailmaa. Sadutuksen avulla voidaan jakaa huolia, jännitystä, huumoria sekä ihmettelyn kohteita ja sen avulla opitaan arvostamaan toisen ajatuksia. Lisäksi sadutus

on vastavuoroista vuoropuhelua ja tutustumista toiseen uudella tavalla. Se on pysähtymistä yhteiseen hetkeen sekä toisen kohtaamista vertaisenaan. (Riihelä, Karlsson, Karimäki & Lastikka 2008, 100.)

Sadutusmenetelmä on avointa, leikkisää, kuuntelevaa, osallistavaa, vapauttavaa sekä yhdistävää ja vakavasti otettavaa toimintaa. Sadutusmenetelmää käytettäessä tarvitaan vain vähän välineitä, mutta varusteisiin kuuluu myös vallankumouksellinen suhtautuminen ihmiseen, niin lapsen kuin aikuisen. On luotettava siihen, että jokaisella on sukupuolesta, iästä, koulutustasosta, kulttuurista tai vaikka vammaisuudesta huolimatta sanottavaa ja että jokainen, niin pieni lapsi kuin iäkäs vanhus, osaa pukea omat ajatuksensa sadun muotoon. (Karlsson 2003, 116–120; Riihelä ym. 2008, 98.)

Sadutusmenetelmästä puhuttaessa voidaan samassa yhteydessä käyttää myös sanoja saduttaminen tai sadutus. Englanniksi sadutus on storycrafting ja ruotsiksi sagotering. Saduttamisessa tarinan kertojasta käytetään sanaa sadutettava. Sadutettava voi olla lapsi tai nuori, mutta yhtä lailla myös aikuista tai vanhusta voidaan saduttaa. Kertomuksen kirjaajasta käytetään nimitystä saduttaja. Saduttajan tehtävänä on toimia sadutuksen innostajana sekä aktiivisena kuuntelijana koko sadutuksen ajan. (Karlsson 2003, 12.)

Perussadutuksesta puhuttaessa tarkoitetaan sadutettavan kertomuksen kirjaamista ylös sana sanalta avoimesti siten, että sadutettava näkee tämän. Perussadutuksessa ei ole ennalta määrättyä aihetta, vaan kertoja tekee itse aloitteen siitä, mistä haluaa tarinansa kertoa. Kun kertomukseen on keksitty aihe yhdessä, on kyseessä aihesadutus. Sadutuksessa kertojalla on, iästä riippumatta, tekijänoikeus omaan satuunsa. Saduttajan tehtävä on aina lukea kerrottu satu sadutettavalle, jotta tämä voi halutessaan muuttaa sitä. Kertoja saa päättää, kenelle kertomuksen saa lukea tai saako sitä ylipäänsä lukea muille. Lisäksi hän saa päättää siitä, mihin kerrottua tarinaa käytetään tai missä sitä levitetään, säilytetään tai julkaistaan. (Karlsson 2003, 12.)

Saduttaja tarvitsee tilanteessa vain kynän ja paperin ja aloittaessaan sadutuksen hän sanoo: ”Kerro satu, sellainen kuin itse haluat. Kirjaan sen juuri niin kuin sen minulle kerrot. Lopuksi luen tarinasi, ja voit muuttaa tai korjata sitä, mikäli haluat.” (Riihelä ym. 2008, 98; Karlsson 2003, 116.) Satuun kirjataan esimerkiksi kertojan etu- ja sukunimi, ikä, kirjauspaikka, päivämäärä, kirjaaja sekä muut kuulijat. Saduttaja ei korjaa tai muuta kertojan ”virheitä”, sillä tärkeintä on keskittyä itse sanomaan. Tärkeää on myös se, että

saduttaja on aidosti kiinnostunut kuulemaan, mitä sadutettava haluaa kertoa, ja se on osattava välittää ilmein ja elein. Näin saduttaja osoittaa arvostavansa kertojaa juuri sellaisena kuin hän on. (Riihelä ym. 2008, 100; Karlsson 2003, 117.)

Jokaisessa ihmisessä on tarinoinnin ainekset. Jokainen, pieni lapsikin, osaa kertoa jutun, joka avaa saduttajalle uusia näkökulmia. Jutun kertominen on mukavaa, jutun kuunteleminen on vielä mukavampaa ja jutun kirjoittaminen on ainutlaatuista. Ne yhdistävät, avaavat muistoja, naurattavat, itkettävät ja ennen kaikkea lähentävät. (Karlsson 2003, 162.)

Sadutus tapahtui toimintapäivien viimeisenä päivänä päiväkodin tiloissa. Huoneeksi valittiin pieni huone päiväkodin rauhallisimmasta ympäristöstä, jossa lasten oli helppo keskittyä sadutukseen. Sadutus tapahtui aihesadutuksena eli tarkoituksena oli kertoa jokin tarina teatteriin liittyen. Osa lapsista kertoi edellisellä viikolla koetusta toiminnasta ja osa kertoi teatterista yleensä. Jotkut alkoivat kertoa nähdyn näytelmän juonta ja useissa saduissa mukana olivat lasten sen hetken suosikkilelut tai omat ystävät.

Sadutuksessa jokaisella sadutetulla on tekijänoikeus omaan satuunsa. (Karlsson 2003, 12.) Ennen sadutuksen aloittamista jokaiselta lapselta pyydettiin erikseen lupaa käyttää heidän kertomiaan tarinoita tutkimuksessa liitteenä ja jokainen lapsi tähän suostuikin. Monet heistä kokivat erityisen hienona, että ihmiset pääsevät lukemaan juuri heidän kertomuksiaan ja siksi luvasta satujen käyttöön muistuteltiin useita kertoja vielä luvan kysymisen jälkeenkin. Oman sadun ääneen kuuleminen koettiin erityisenä jo sadutustilanteen aikana, mutta myös sen jälkeen, kun omaa tai ryhmän satua haluttiin kuulla useita kertoja peräkkäin.

3.7 Aineistolähtöinen sisällön analyysi

Tutkimuksessa käytetty aineisto koostui sadutusmenetelmän aikana kirjatuista saduista sekä osallistuvan havainnoinnin muistiinpanoista, joita tutkimuksen aikana aiheeseen liittyen kirjattiin. Aineistoon kuului myös päiväkodin työntekijän muistiinpanot, joita pyydettiin kirjaamaan ylös toimintapäivien jälkeen.

Aineistolähtöisessä analyysissä on tarkoituksena luoda saadusta aineistosta teoreettinen kokonaisuus. Aineiston keräämisen jälkeen se analysoitiin vaihe vaiheelta. Analysointivaiheen avulla tieto saadaan tiiviiksi ja selkeäksi kokonaisuudeksi kadottamatta informaatiota. Laadullisen aineiston analysointi tapahtuu päättelemällä ja tulkitsemalla. Ensin aineisto hajotetaan osiin, se käsitteellistetään ja lopuksi se kootaan uudestaan yhteen. Sisällönanalyysin avulla aineisto siis järjestetään johtopäätöksien tekoa varten helpommin luettavampaan muotoon. Laadullisen tutkimuksen aineisto koostuu useista eri lähteistä ja siksi se muodostuu usein melko hajanaiseksi. Tämän syystä sen yhteen kokoaminen on oleellinen osa aineiston analyysia, ja selkeä yhteenveto mahdollistaa luotettavampien johtopäätösten tekemisen. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 91–93, 103, 108–109.)

Tässä tutkimuksessa aineistoon sisältyivät havaintomuistiinpanojen lisäksi lasten kertomat sadut. Sadut kirjattiin ylös sadutustilanteessa, minkä jälkeen niistä alettiin etsiä alleviivaamalla toistuvia ja tutkimuskysymysten kannalta keskeisiä asioita. Aineistoa alettiin jaotella kahteen osaan tutkimuskysymysten mukaan liittyen siihen, miten lapset kuvasivat teatterikokemusta ja mitä pohdintoja esitys heissä herätti sekä siihen, millaisia elämyksiä teatteri voi tarjota ja mikä on niiden merkitys juuri lasten omasta näkökulmasta.

Ennen tutkimusaineistojen lopullista tuhoamista lasten saduista lähetettiin kopiot päiväkotiin. Tämän jälkeen aineistot analysoitiin ja tulokset kirjattiin ylös. Vasta prosessin lopussa, kun tutkimuksen aikana kerätylle aineistolle ei enää ollut käyttöä, tuhottiin kaikki siihen liittyvät muistiinpanot lopullisesti.

4 ESIRIPPU AUKI YHTEISTYÖLLE – ELÄMYKSIÄ TEATTERISTA

Toiminnallisen osuuden suunnittelu lähti käyntiin kiinnostuksesta tarjota lapsille mahdollisuus kokea uudenlaisia elämyksiä teatterin parissa unohtamatta teatterikasvatuksen tarjoamaa mahdollisuutta uudenlaiseen tapaan oppia. Yhteistyöpäiväkodin varmistuessa alettiin Tampereen Työväen Teatterin kanssa yhdessä suunnitella kohderyhmälle sopivaa toimintaa. Viestejä vaihdettiin sähköpostitse useaan otteeseen ja tiedonkulku teatterin kanssa sujui vaivattomasti koko prosessin ajan.

Suunnitelman ollessa valmis se lähetettiin myös päiväkodille luettavaksi. Tässä vaiheessa yhteistyö ensimmäisen päiväkodin kanssa kariutui. Syynä tähän oli liian korkeaksi koetut kustannukset, joita tämä kunnallinen päiväkotiki ei ollut valmis maksamaan luultuaan toiminnan olevan päiväkodille ilmaista. Päiväkotiki päätti jättäytyä sivuun toiminnasta kysymättä perheiltä saati lapsilta heidän mielipidettä asiaan. Tämä on ikävä esimerkki siitä, ettei lasten mielipidettä oteta lainkaan huomioon, ja on samalla konkreettinen osoitus nykypäivän ajatusmaailmasta: kaikki uusi otetaan mielellään vastaan, jos se saadaan ilmaiseksi.

Alun hankaluuksista selvittiin ja uusi yhteistyökumppani löytyi yksityisestä päiväkodista. Projektin sisällöstä oltiin innoissaan eikä kustannuksista tullut minkäänlaista sanomista, päinvastoin. Työntekijät kertoivat olleensa mukana vastaavanlaisessa toiminnassa ennenkin, mutta olivat innoissaan erityisesti kyseisen tutkimuksen lapset huomioon otavasta näkökulmasta. Yhteistyö päiväkodin, lasten ja heidän perheidensä kanssa sujui mallikkaasti ja erityisen innostavaa oli, kun eräs päiväkodin toisen lapsiryhmän huoltaja pyysi lupaa lapselleen osallistua toimintaan. Asiasta keskusteltiin päiväkodin työntekijöiden kanssa ja näin ryhmä sai vielä yhden innokkaan jäsenen.

4.1 Teatterikirjaan tutustuminen

Ennen ensimmäistä toimintapäivää oli päiväkodin kanssa käyty sähköpostitse keskustelua tutkimuksen tavoitteista ja tarkemmista aikatauluista. Työntekijöille lähetettiin ensin luettavaksi tutkimussuunnitelma ja tämän jälkeen päiväkodin työntekijät keskustelivat huoltajien kanssa toimintaan osallistumisesta. Kun lopullinen päätös toimintaan osallis-

tumisesta saatiin myös lasten huoltajilta, lähetettiin päiväkodille tutkimukseen osallistumiseen liittyvät lupalaput (Liite 1), jotka toimitettiin lasten huoltajille täytettäviksi ja siitä takaisin tutkijalle.

Ensimmäinen toimintapäivä sisälsi paitsi ryhmän lapsiin myös teatteria käsittelevään kirjaan tutustumista. Osa lapsista oli ennalta tuttuja, muttei se vaikuttanut lasten käyttäytymiseen uuden aikuisen suhteen. Aamupiirin ja esittäytymisen jälkeen lapset jaettiin kahteen ryhmään iän mukaan. Nuoremmat lapset menivät musiikkituokioon ja vanhempien lasten kanssa keskusteltiin teatterikirjaa apuna käyttäen, ja sitten päinvastoin. Lasten kanssa istuttiin yhdessä lattialle piiriin ja heille kerrottiin lyhyesti, mitä tulevien toimintapäivien aikana tulisi tapahtumaan. Aivan kaikkea ei kuitenkaan haluttu paljastaa heti, vaan tulevien päivien suunnitelmista puhuttiin melko lyhyesti. On hyvä, että lapset pystyvät ennakoimaan tulevaa, mutta on mukavaa jättää myös jotain yllätykseksi. Lattialle lasten kanssa asettuminen oli hyvä tapa, sillä siinä kokee konkreettisemmin olevan lasten kanssa samalla tasolla. Kukaan ei ole toista ylempänä ja keskustelun sujuvuutta on helpompi hallita.

Ennen kirjaan tutustumista keskusteltiin yleisellä tasolla siitä, milloin kukakin on viimeksi käynyt teatterissa, mitä oltiin katsomassa tai olisiko joku menossa katsomaan jotain näytelmää lähiaikoina. Muutama lapsi oli käynyt teatterissa ihan lähiaikoina perheensä kanssa ja yksi lapsista kertoi hänen isoisänsä olevan töissä juuri kyseisessä yhteistyöteatterissa. Tämä uutinen oli mukava lisä keskusteluihin ja antoi lapsille ehkä aidomman kuvan siitä, että teatterissa työskentelee ihan tavallisia ihmisiä, joskus jopa heille entuudestaan tuttuja henkilöitä.

Vähitellen siirryttiin käsittelemään teatterin työntekijän suosittelemaa Tarja Lapintien (2001) kirjoittamaa kirjaa Kesäyön teatteriuni, eli miten teatteriesitys syntyy. Kun halutaan käsitellä jotain kirjaa lapsiryhmän kanssa, on siihen tutustuminen ennen sen käyttöä suositeltavaa. Näin vältetään siltä, että kirjassa tulisi joitain yllättäviä kohtia tai vaikeita sanoja, joita ei osaa lapsille selittää. Kirja oli selattu jo aiemmin ilman lapsia, joten vaikeiden sanojen pois jättäminen oli tarvittaessa mahdollista tai ainakin niiden selittämiseen oli pystytty valmistautumaan jo ennakkoon. Kirja oli melko kattava ja kuvasi hyvin teatterin maailmaa, mutta pienemmille lapsille se oli aivan liian pitkä. Ennalta lukeminen mahdollisti myös sen, että kirjasta tuli käsiteltyä juuri ne tärkeimmät kohdat myös pienempien lasten kanssa.

Kirjaan tutustuminen sujui melko hyvin. Lapset jaksoivat kuunnella lukemista kiitettävästi eikä pitkään kestänyt paikallaan istuminen tuottanut vaikeuksia kuin muutamille. Kun alkoi näyttää siltä, että lasten keskittyminen herpaantuu, oli välikysymysten esittäminen ja luetusta keskusteleminen hyvä tapa saada lasten huomio kiinnitettyä takaisin aiheeseen. Kirjan lukemisen jälkeen kerrattiin kuvien avulla sitä, mitä oli kuultu. Puhuttiin siitä, keitä teatterissa työskentelee, miten näytelmä syntyy ja mitkä asiat kirjasta olivat jääneet mieleen.

Lapset muistivat asioita yllättävän hyvin ja jokaista lasta huomioitiin tasapuolisesti kysymällä kaikilta, mitä he kirjasta muistivat. Vanhempien lasten mieleen teatterin työntekijöistä olivat jääneet muun muassa valonlaittaja, äänenlaittaja, näyttelijä, rahojenhoitaja, johtaja ja kampaaja. Nuoremmat lapset sen sijaan muistivat esittäjän, kampaajan ja ”sen joka kattoo, että kaikki menee oikein”. Teatterimaailmaan liittyvät, mutta lapsille selkeästi uudet ja vieraammat sanat kuten lavastaja tai puvustamo, jäivät lasten mieleen huomattavasti enemmän kuin esimerkiksi lasten arkea lähempänä oleva kampaaja. Lapset tuntuivat painaneen kirjasta mieleensä sellaisia asioita, joista he itse vaikuttivat olevan eniten innoissaan. Näyttelijöitä pidettiin ns. julkisuuden henkilöinä ja tytöt puhuivat monesti haluavansa pyytää nimikirjoituksen, jos pääsevät näkemään näyttelijän.

Kirjan läpi käymisen jälkeen alettiin yleisesti keskustella siitä, mitä näyttelijöiltä haluttaisiin kysyä, jos siihen tulisi mahdollisuus. Ylös kirjattiin muun muassa kysymyksiä näyttelijöiden rooleihin ja työhön liittyen, mutta eniten ajatuksia herättänyt kysymys oli, onko näyttelijöiden pihalla loskaa. Tämä kommentti osoitti sen, että näyttelijöitä pidettiin paitsi julkisuuden henkilöinä myös toisaalta jopa taianomaisina hahmoina. Kysymysten kirjaamisen jälkeen käytiin läpi tarkemmin seuraavana päivänä tapahtuvaa teatterivierailua. Keskusteltiin siitä, mihin paikkoihin lapset haluaisivat teatterissa päästä käymään, mitä kaikkea teatterissa tulisi näkemään ja miten siellä tulisi käyttäytyä. Ryhmän lapset olivat kaikki yhtä mieltä siitä, että lavalle pääseminen olisi tärkeää ja tämän erään lapsen isoisan näkeminen olisi hauskaa. Lapset vaikuttivat olevan intoa täynnä ja jäivät positiiviselle mielelle kirjan käsittelyn ja siihen liittyvän keskustelun jäljiltä. Toiminnan jälkeen lapset ohjattiin muuhun toimintaan ja päiväkodin työntekijöiden kanssa sovittiin seuraavan päivän aikatauluista ja tapaamispaikasta.

4.2 Vierailu Tampereen Työväen Teatteriin

Vierailupäivän aamuna oli sovittu tapaaminen päiväkotiryhmän ja työntekijöiden kanssa päiväkodin tiloihin. Lapset olivat jo päiväkodilla innoissaan tulevasta ja kun päiväkodilta siirryttiin bussipysäkille ja siitä bussilla kohti Tampereen Työväen Teatteria, kävi keskustelu vilkkaana. Matkalla kerrattiin sitä, mitä teatterissa tulisi tapahtumaan ja edellisenä päivänä käsitellystä kirjasta muistettiin paljon asioita, joita teatterissa voitaisiin päästä näkemään. Ryhmä kokoontui teatterin lipunmyynnin ovelle, josta teatterin työntekijä tuli hakemaan ryhmää.

Ensimmäisenä siirryttiin Suuren näyttämön lämpiöön, jossa ulkovaatteet riisuttiin päältä ja siirrettiin naulakkoon. Ylimääräiset vaatteet pois saatuaan lasten intoa oli hieno katsoa: paikallaan pysyminen oli vaikeaa ja suuri tila innosti lapsia juoksentelemaan ympäri aulaa. Päiväkodin työntekijät ohjeistivat lapset kuitenkin istumaan paikoilleen kunnes kaikki olisivat valmiita. Lopulta lupa liikkumiseen saatiin, mutta lasten turvallisuuden vuoksi heitä pyydettiin kulkemaan pääasiassa jonossa ja esineisiin sai koskea vain, jos siihen annettaisiin erikseen lupa. Teatterikasvatukselliseen puoleen kuuluu myös se, että teatterin tiloissa osataan liikkua turvallisesti. Lapsia ohjeistettiin hyvin eikä heidän omaa luontaista tapaa toimia kielletty kuin tilanteissa, joissa se oli heidän turvallisuutensa kannalta tarpeellista.

Ensimmäisenä vuorossa oli lämpiö, jossa kierrettiin sinne pystytetty näyttely. Lapsia kiinnostivat erityisesti sisälle tuotu oikea auto ja pienoismallit eri näytelmien lavasteista. Pienten sormien oli melko haasteellista olla koskematta kaikkeen mahdolliseen, mutta teatterin ja päiväkodin työntekijöiden puolelta annetut ohjeistukset olivat selkeät ja perustellut, ja niitä noudatettiin pääasiassa hyvin. Lämpiön jälkeen lähdettiin kiipeämään portaita ylös toisen kerroksen lämpiöön, jossa katsottiin seinälle asetetut kuvat teatterissa sillä hetkellä työskentelevistä näyttelijöistä. Erityisesti lapsia kiinnostivat näyttelijät, jotka esiintyisivät seuraavana päivänä nähtävässä näytelmässä. Kyseisten näyttelijöiden kuvat esiteltiin heille samalla, kun matka jatkui kolmanteen kerrokseen kohti Suuren näyttämön katsomoa ja lavaa.

Suurella näyttämöllä kokoonnuttiin portaikkoon katsomon puolelle. Siellä lapsille kerrottiin muun muassa katsomoon mahtuvasta ihmismäärästä sekä ns. tv-ruuduista, joista näyttelijät näkisivät lavalta kapellimestarin ohjauksen esimerkiksi musikaaleja tehdessä.

Selostuksen aikana lavalla valmisteltiin tulevan suurmusikaalin lavastusta ja lasten kiinnostus heräsi nopeasti, kun lavalta alkoi kuulua pauketta. Kikatus ja naurun remakka alkoi viedä teatterin työntekijän antamalta selostukselta tilaa eivätkä päiväkodin työntekijät tähän juurikaan puuttuneet. Teatterin työntekijä osasi kuitenkin tulkita melko hyvin lasten jaksamista ja kun portaikkoon muodostetussa jonossa paikallaan seisominen ja selostuksen kuunteleminen eivät jaksaneet enää lapsia kiinnostaa, siirryttiin paikallaan seisoskelusta lavalla kumarteluun ja hieman vapaampaan liikkumiseen.

Yhteistyön sujumisen kannalta tärkeää on, että kaikki aikuiset ajattelevat toiminnan tavoitteet huomioiden lasten parasta. Toiminnassa tärkeintä oli elämysten ja kokemusten tarjoaminen lapsille, ja jos lapset kokevat tilanteet epämiellyttäviksi, ei kokemus välttämättä ole niin hyvä kuin tässä tapauksessa oli toivottavaa. On myös huomioitava, että negatiivisestakin kokemuksesta voi muodostua elämys. Lapsilta pitää siis myös voida vaatia tietyissä tilanteissa toimintaan keskittymistä ja aktiivisuutta heidän ikätasonsa ja yksilölliset tarpeensa huomioiden.

KUVA 1. Pieniä ihmisiä Suurella näyttämöllä. (Kuva: Katja Hirvonen 2015)

Teatterin lavalla lapset olivat silmin nähden haltioissaan. He kävelivät lavalla edes takaisin, tutkivat lavasteita kiinnostuneina ja kumartelivat tyhjään katsomoon. Työntekijä kertoi lapsille faktatietoa muun muassa lavan mitoista, mutta osasi myös ottaa lapset ja heidän kiinnostuksen kohteensa huomioon. Lasten kommentit otettiin hyvin huomioon ja yksilöiden esille tuomia ajatuksia pohdittiin yhdessä koko lapsiryhmän kanssa.

Suuren näyttämön jälkeen siirryttiin lavastamoon, jossa lasten olisi kovasti tehnyt mieli kiivetä lavasteisiin. Ihmetystä herättivät esimerkiksi lähes aidon kokoinen palanut kerrostalo sekä kaareva siltarakennelma. Hauska keskustelu käytiin siinä vaiheessa, kun erään lapsen lavastajana työskentelevä isoisä sattui paikalle ryhmää tervehtimään. Teatterin työntekijä mainitsi, että lapset olivat ihmetelleet kyseistä ränsistynyttä kerrostalolavastetta ja lavastaja kertoi työn olevan hänen suunnittelemansa. Heräsi keskustelu, miksi kerrostalosta oli pitänyt tehdä niin vanhan ja ränsistyneen näköinen uuden ja tyylikkään sijaan. Lopulta eräs lapsista totesi, että: ”Lavastaja teki lavastuksesta vanhan ja rikkinäisen, koska on itsekin niin vanha”. Kommentti sai aikaan iloisen tunnelman koko porukassa ja sen siivittämänä hyvästeltiin isoisä ja jatkettiin matkaa ompelimoon.

KUVA 2. Mekon sovitus (Katja Hirvonen 2015)

Ompelimo oli mielenkiintoinen paikka täynnä vaatteita, kankaita, lankoja, nappeja ja monenlaista muuta ihanaa ja värikästä tavaraa, johon lapset olisivat halunneet päästä käsiksi. Ompelimossa paikalla oli muutamia työntekijöitä, jotka kertoivat mielellään lapsille työstään. Lapset ottivat hyvin kontaktia työntekijöihin ja kyselivät rohkeasti asioita omalla tyyllillään. Erityisen hienoa oli, kun eräs ompelijoista esitteli lapsille musikaaliin tulevaa alushametta. Hän kertoi mekon olevan lapsinäyttelijälle näyttäen samalla, miten hame kiinnitettiin ja miten sen kanssa voisi esimerkiksi pyörähdellä. Työntekijä kertoi, että hameen kanssa pitäisi myös pystyä kumartumaan ja jälleen lasten tapa ajatella asiat nosti päätään, kun eräs lapsista kysyi, onko mekko kenties tehty munamie-

helle. Tästä muutkin innostuivat alkaen matkia munamiehen tapaa kävellä. Liika innostuneisuus saatiin taltutettua kysymällä, jatkettaisiinko matkaa seuraavaan kohteeseen ja näin päätettiin tehdä.

Seuraavana vuorossa oli näyttelijöiden ruokalan, saunatilan sekä pukuhuoneiden ohi kulkeminen. Matkalla saatiin jälleen aikaan loistavaa pohdintaa lasten toimesta, kun kävellessämme saunan ohi syntyi keskustelua siitä, miksi teatterissa on sauna. Teatterin työntekijä kertoi, että näyttelijöillä on mahdollisuus käydä halutessaan esityksen jälkeen saunassa ennen kuin jatkaisivat matkaa kotiin. Tähän vastauksena tuli hyvin ihmettelevään sävyyn tehty kysymys: onko näyttelijöilläkin koti? Ei ole mitenkään harvinaista, että lapset ajattelevat esimerkiksi päiväkodin työntekijöiden asuvan päiväkodissa, sillä lapset näkevät heitä lähes aina siellä. Samankaltainen ajattelumaailma ilmeni myös edellä mainitussa keskustelussa.

Matkalla pukuhuoneisiin törmättiin erääseen näyttelijään, joka oli pukeutunut erään lastennäytelmän teemaan mukaan kissaksi. Lapset innostuivat kyselemään muun muassa sitä, miksi kissalla on niin pitkät kynnet, miten tämän tukka voi olla sininen ja kuinka on mahdollista, että tämän häntä pysyy pystyssä. Näyttelijä vastaili yllättävästä tilanteesta huolimatta hienosti ja esitteli samalla pukuhuoneen, johon lapset pääsivät kurkistamaan pikaisesti ennen kuin matka jatkui kohti pukuvuokraamon säilytystiloja.

KUVA 3. Pukuvuokraamon aarteita (Katja Hirvonen 2015)

Pukuvarastossa lapsille tarjottiin mahdollisuus päästä kokeilemaan erilaisia asuja ja asusteita. Erilaiset eläinten asut olivat erityisesti poikien suosiossa ja tyttöjä kiinnostivat värikkäät ja kimaltelevat asut. Hirveästi lapset eivät vaatteita kuitenkaan kokeilleet, vaan tärkeämpää vaikutti olevan mahdollisimman monen asun hypisteleminen ja katsominen. Jonkin ajan kuluttua pukuvarastosta siirryttiin lipunmyyntiin, jossa oli jo aiemmin aamulla kokoontunut.

Lipunmyynnissä teatterin työntekijä kertoi lapsille hieman siitä, miten lippua ostaessa toimitaan ja samalla lapsille jaettiin pienet muistamiset liittyen tulevaan näytelmään. Lapset kiittivät työntekijää yhteen ääneen ja lopuksi kokoontuttiin vielä porukalla takaisin Suuren näyttämön lämpiöön. Siellä aikuisten avustuksella puettiin ulkovaatteet päälle ja samalla keuhuttiin, kuinka hienosti lapset olivat jaksaneet koko kierroksen ajan käyttäytyä. Lopuksi sanottiin heipat ja matka kohti bussipysäkkiä ja päiväkotia alkoi.

Matkalla bussipysäkillä lapsilta kysyttiin, millaisia tuntemuksia heille oli herännyt kierroksella. Osa lapsista kertoi ajatuksiaan lyhyesti, mutta osa vaikutti olevan muissa maailmoissa. Oli selvää, että nälän ollessa jokaisen sen hetken päällimmäinen tunne oli vastauksien havittelu sillä hetkellä turhaa. Päiväkodin työntekijöiden kanssa sovittiin, että he kirjaisivat paperille ylös, mikäli kommentteja myöhemmin päivän aikana tulisi. Bussin tullessa sanottiin jälleen heipat ja ryhmä jatkoi matkaa päiväkodille omin voimin.

Toiminnan jälkeen kierroksen aikana tehtyjä havaintoja kirjattiin ylös. Havaittiin, että koko kierroksen aikana lapsille ominaista tapaa liikkua ei aina voitu mahdollistaa, sillä teatterissa on paljon ahtaita välejä, portaita, kynnyksiä sekä helposti hajoavia esineitä ja vaarallisia koneita. Oli kuitenkin hienoa, että aina kun lasten omaan tapaan liikkua oli mahdollisuus, siihen kannustettiin. Positiivista oli myös se, että vaikka toimintaympäristö toi omat haasteensa lasten omaehtoiselle toiminnalle, oli mahdollisuus teatterista saatujen elämysten ja kokemusten saamiseen huomioitu hienosti.

Lasten innostus kierroksella näkyi selvästi. Aikuisten rooli oli antaa tilaa lapsille ja se onnistui kierroksen aikana moitteetta. Työntekijät antoivat lapsille tilaa tukien ja rohkaisten heitä toimimaan muistaen kuitenkin samalla lasten turvallisuuden huomioimisen. Lasten innostus näkyi muun muassa hauskoina kysymyksinä ja kommentteina sekä yleisenä kiinnostuksena tietää asioista ja ottaa tieto myös vastaan. Teatterin työntekijä huomioi lapsiryhmän sekä ryhmänä että yksilöinä. Lähes jokaiseen kysymykseen ja

kommenttiin pyrittiin antamaan vastaus ja mikäli sellaista ei ollut, asiaa pohdittiin yhdessä lapsilähtöisesti.

4.3 Näytelmän katsominen

Kolmannen toimintapäivän alussa ryhmä kokoontui aamulla Soilikin Lastentarhassa, josta suunnattiin yhdessä bussilla kohti Tampereen Työväen Teatteria. Näytelmäksi oli yhdessä teatterin työntekijän kanssa valittu Valkoinen. Esitys sopii kaikenikäisille, mutta erityisen hyvin se sopii juuri ensimmäiseksi teatterikokemukseksi. Esitystä kuitenkin suositellaan yli kolmevuotiaille. Erikoisuutena näytelmässä on sen kaksikielisyys, sillä se toteutetaan suomalaisen viittomakielen ja puhutun suomen kielen dialogina (Tampereen Työväen Teatteri 2015).

Bussista jäämisen jälkeen jännitys lasten keskuudessa oli käsin kosketeltavaa. Mietittiin sitä, millainen esitys tulisi olemaan ja ehdittäisiinkö ajoissa paikalle. Pohdinnassa oli myös se, nähtäisiinkö paikalla erään lapsen vaaria, joka oli jo aikaisemmalla teatterivierailulla nähty. Teatterille päästiin ajallaan ja lippujen saamisen jälkeen siirryttiin Kellariteatterin lämpiöön. Vaatteet jätettiin naulakkoon ja sitten muodostettiin jono. Lapset oli puettu tavallista hienommin: pojilla oli farkkuja ja tytöillä mitä kauneimpia mekkoja ja hameita. Osa lapsista oli niin jännityksen valtaamia, ettei paikallaan pysyminen onnistunut millään. Sen sijaan toiset istuivat jähmettyneinä paikallaan, eivätkä saaneet jännitykseltä sanaa suustaan.

Hieman ennen katsomoon siirtymistä paikalle tuli teatterivierailulta tuttu työntekijä. Hänen tulonsa vaikutti lapsiin siten, että he hieman rentoutuivat ja yhdessä käytiin vielä läpi sitä, mitä tulisi seuraavaksi tapahtumaan. Työntekijä kertoi myös iloisen uutisen: näyttelijän tapaamisen lisäksi itse teatterinjohtaja tulisi näytelmän katsomisen jälkeen ryhmää tapaamaan. Tätä ei kuitenkaan ehditty sen enempää ihmetellä, sillä merkkiääni ilmoitti ovien aukeamisesta ja mahdollisuudesta siirtyä katsomoon. Pieni jännitys valtasi lähes jokaisen, mutta katsomoon siirtyminen jonossa kulki sujuu hienosti ja pian jokaisella lapsella oli oma paikka.

Katsomossa tunnelma hieman rentoutui. Toiset lapsista istuivat aivan rauhallisesti paikoillaan seuraten jo lavalla olevien näyttelijöiden toimintaa sekä täysin valkoisia lavas-

teita. Jotkut eivät meinanneet pysyä tuoleissaan, sillä lavasteisiin olisi ollut hauskaa päästä leikkimään ja kommentoitavaa riitti monesta asiasta. Päiväkodin työntekijät oli jaettu tasaisesti siten, että jokaisen lapsen lähellä istui joku aikuinen. Ennen näytelmän alkamista työntekijät toimivat kukin parhaaksi näkemällään tavalla: osa keskusteli lasten kanssa saaden samalla odotusaikaa lyhennettyä ja osa keskittyi siihen, että lapset olisivat katsomossa hiljaa ja rauhallisesti. Näytelmä pääsi alkamaan ajallaan ja tunnelma oli käsin kosketeltava.

Näytelmä alkoi ja oli sisällöltään nimensä mukaisesti valkoinen lavasteiden ollessa jo-kaista yksityiskohtaa myöten valkoiset. Roolihahmot Trasseli ja Pumpuli elivät tässä valkoisessa maailmassa hoitaen valkoisia munia. Maailman valkoisuudesta pidettiin tunnollisesti huolta ja elämä oli melko rutiininomaista: samat aamutoimet toistuivat esi-tyksen aikana useampaan kertaan. Näytelmän keskiössä olivat valkoiset munat, joista roolihahmot huolehtivat päivittäin. Munia puettiin, niiden kanssa leikittiin ja niille toi-votettiin joka ilta hyvänyön toivotukset. Lapset keskittyivät näytelmän ensimmäiset hetket hyvin tarkasti ja ääntäkään ei kuulunut, muutamia naurahduksia lukuun ottamat-ta.

Siinä vaiheessa, kun valkoisten munien joukkoon saapui yllättäen punainen muna, al-koivat lapsetkin innostua. Roolihahmot pelästyivät punaista munaa ja kun valkoiseen maailmaan alkoi vähitellen ilmaantua muitakin värejä, myös lapset avasivat sanaiset arkkunsa. Uusien värien ilmaantumista kommentoitiin ja myöskään roolihahmojen toi-minta ei jäänyt ilman kommenttia. Toinen roolihahmoista innostui väreistä, mutta koska toinen ei halunnut luopua valkoisesta maailmasta, joutuivat värikkäät munat roskako-riin. Lapset ihmettelivät tätä kovasti ja muutamat totesivat ääneen ajatuksen: ”Miksei ne tykkää väreistä?”.

Kyseisen päiväkodin lapsille värit ja kuvataide on isossa osassa päiväkodin arkea, joten lapsen oli vaikea käsittää sitä, miksi joku ei pitäisi väreistä. Värit ovat paitsi kyseisen päiväkodin lapsille myös muille lapsille tärkeitä, sillä värien kautta heille opetetaan maailmassa paljon asioita. Kirjaa luettaessa jo pienelle lapselle nimetään paitsi asioiden nimiä ja lukumääriä, myös niiden värejä. Kirjoista osoitetaan punaisia omenoita tai kel-taista aurinkoa. Värit ovat siis merkittävä osa lasten maailmaa jo varhaisessa vaiheessa.

Esityksessä oli paljon lapsille hauskoja kohtauksia ja esimerkiksi punaisen munan laulaminen ämpäriässä sai paitsi hersyvät naurut myös monet innostuneet kommentit osakseen. Esityksen kommentoinnin suhteen päiväkodin työntekijät toimivat eri tavoin. Kuten jo ennen näytelmän alkua, osa antoi lapsille mahdollisuuden kommentointiin ja lasten äkkinäisiä tuolista ylös nousemisiakaan ei koettu pahana. Osa sen sijaan pyysi lapsia jatkuvasti olemaan hiljaa ja istumaan paikallaan, jotta muut katsojat eivät häiriintyisi.

Lasten ajatusten esille tuomisen edistämisen näkökulmasta lapsille tulisi sallia myös teatterissa mahdollisuus tuoda äänensä kuuluviin. Lastenteatteria tekeville näyttelijöille kommentointi on tuttua ja siitä häiriintyvät lähinnä esitystä katsomaan tulleet aikuiset. On totta, ettei jatkuvaa puhetta voida sallia sen häiritessä muiden katsomiskokemusta, mutta yksittäiset kommentit silloin tällöin eivät voi olla kenenkään katsomiskokemusta niin keskeisesti häiritseviä, että lasten kommentointia tulisi jatkuvasti kieltää.

Yksi lapsista seurasi esityksen aikana tarkkaavaisesti vieressä istuvan aikuisen toimintaa. Jos aikuinen naurahti, hän katsoi tätä kysyvästi ja saattoi toisinaan itsekkin naurahdtaa. Aikuisen esimerkillä on merkittävä rooli paitsi kasvatuksessa yleensä, myös teatterikasvatuksen näkökulmasta. Esityksen päättyessä alettiin taputtaa ja lapsista tämä oli hassua. Osa jaksoi taputtaa, mutta toiset kyllästyivät odotteluun ja olivat jo valmiita lähtemään pois. Muiden katsojien lähtiessä ihmeteltiin sitä, miksi joudutaan jäämään paikalleen ja juuri paikallaan istuminen tuntui monesta hankalalta siinä vaiheessa, kun mitään nähtävää ei enää tuntunut olevan. Teatterinjohtajan ja näyttelijän saapuessa lavalle, pystyi suurin osa jälleen kiinnittämään huomionsa uuteen asiaan.

Keskustelutilanteessa mukana oli myös teatterin työntekijä, joka johti keskustelua lähes alusta loppuun. Teatterinjohtaja ja näyttelijä seisoivat keskustelun alussa lavalla ja asetelma ei ollut juuri lapsia huomioiva. Lapset istuivat katsomossa huomattavasti alempana kuin seisovat aikuiset ja kynnyksellä jo päiväkodilla mietittyjen kysymysten esittämiseen oli lapsille melko korkea. Lasten ujous sai aikaan sen, että keskustelusta tuli melko aikuislähtöistä: teatterinjohtaja ja näyttelijä kertoivat työstään teatterin työntekijän esittämien kysymysten avulla. Vaikka työntekijän esittämät kysymykset olivat lasten aikaisemmin esittämiä, lopahti lasten kiinnostus hetkellisesti ja paikallaan pysyminen tuotti vaikeuksia monelle.

Käänte lapsilähtöisempään suuntaan tapahtui siinä vaiheessa, kun teatterinjohtaja istui katsomoon lasten tasolle, tullen samalla lähemmäksi lapsia. Tässä vaiheessa muutama lapsi uskalsi avata suunsa ja pian keskustelu lähtikin liikkeelle lasten ajatuksista ja kokemuksista käsin. Valomiehen paikalla olo mahdollisti lapsille lisää elämyksiä: lavasteiden väriä vaihdettiin valojen avulla siten, että lähes jokainen väri käytiin läpi miettien samalla sitä, millainen paikka mistäkin väristä tulee lapsille mieleen. Tämä oli lapsille antoisaa ja varmasti jokainen paikalla ollut muistaa innostuneen kommentin ”Nyt me ollaan appelsiinin sisällä!”. Ajatus appelsiinin sisällä olosta osoittaa sen, että lapsi yhdistää ajattelussaan kokemuksiaan. Lapsi ajattelee oranssia väriä nähdessään ensimmäistä asiaa, jonka yhdistää kyseiseen väriin. Tässä tapauksessa ensimmäinen miellelyhtymä oranssista väristä oli appelsiini.

Värimaailmojen läpi käymisen lisäksi lapsille kerrottiin hieman teatterin taiaista ja siitä, miten tietyt asiat näytelmässä oli toteutettu. Keskustelua heräsi siitä, miten munat tulivat taivaasta ja miksi roolihahmot eivät tykänneet väreistä. Lopulta pohdittiin jopa sitä, kumpi oli ensin: muna vai kana. Valitettavasti teatterin työntekijän oli pakko keskeyttää lasten antoisat pohdinnat, sillä teatterinjohtajan ja näyttelijän oli palattava omiin töihinsä. Teatterinjohtajaa ja näyttelijää kiitettiin ajasta ja yksi lapsista antoi kiitoksena lahjaksi piirustuksen. Lämpiöön siirtymisen ja vaatteiden pukemisen jälkeen matka takaisin päiväkodille alkoi. Matkalla bussipysäkille lapset juttelivat paljon siitä, mitä teatterissa oli nähty, mutta osan mielessä oli jo päiväkodilla odottava lounas. Lasten iloiset ilmeet antoivat ymmärtää, että näytelmän katsominen oli ollut positiivinen kokemus.

Lapsi, joka ei aiemmin ole käynyt teatterissa hakee aikuiselta apua omaan käyttäytymiseensä seuraamalla tämän toimintaa. Lapset havainnoivat jatkuvasti ympäristöään ja ottavat aikuisista esimerkkiä kaikissa tilanteissa. Aikuisten omalla toiminnalla ja innostuneisuudella on merkittävä rooli myös teatterissa. Jos aikuinen hymyilee, nauraa ja on innostunut uusissa tilanteissa, myös lapsi kokee tilanteet mukavana. Lapsi kokee olevansa turvassa ja samalla hän ymmärtää tilanteen olevan sellainen, että siitä voi nauttia, vaikka se olisi itselle uusi ja vieras. Vastaavasti aikuisen ollessa välinpitämätön ja jatkuvasti kireä, saattaa lapsi kokea tilanteen epämiellyttävänä eikä hän jatkossakaan halua vastaaviin tilanteisiin. Ei siis ole lainkaan merkityksetöntä, millaista esimerkkiä aikuinen omalla toiminnallaan antaa.

Usein teatteriin tulevat aikuiset vaativat lapsia toimimaan siten, kuin he ajattelevat olevan oikein. Ajatukset siitä, että teatterissa täytyy istua paikallaan ja että jatkuva kommentointi häiritsee toisia katsojia, ovat varmasti yleisiä sellaisille aikuisille, jotka eivät käy teatterissa usein. Voidaan ajatella, että lapset tulee opettaa toimimaan teatterissa oikein ja siinä ei ole mitään väärää. Kun puhutaan lastennäytelmästä, voidaan sen sijaan ajatella lasten kommenttien ja innostuneiden huudahdusten olevan osa esitystä. Näyttelijät kuitenkin tiedostavat lastennäytelmää tehdessään, ettei kommenteilta ja ääneen ihmettelyltä esityksessä vältytä. Se vaatii näyttelijöiltä paitsi keskittymistä myös valmiutta olla erityisen läsnä näytellessään. Usein lastennäytelmissä lasten kommentteille on annettu sijaa ja lapsiyhteisöltä saatetaan tarkoituksella kysyä mielipiteitä ja ajatuksia kesken näytelmän.

On oikein opettaa lapsia toimimaan uusissa ja ennen kokemattomissa tilanteissa, mutta jos lapsi ei toiminnallaan aiheuta vaaratilannetta tai häiritse kenenkään mahdollisuutta vaikuttaa ja saada elämyksiä, ei ole syytä tukahduttaa lasten innostusta. Jos lasta jatkuvasti kielletään tuomasta ajatuksiaan esille, saattaa tämä ajatella, ettei ajatusten esille tuominen ole sallittua ja jatkossa hän vaikenee kaikissa vastaavissa tilanteissa, joissa olisi suotavaa tuoda ajatuksensa julki.

4.4 Saduttamalla lasten ääni kuuluviin

Sadutusmenetelmän käyttö oli luonteva valinta, sillä se oli ennalta tuttu menetelmä ja siten itse menetelmän opetteluun ei kulunut aikaa. Konkreettisesti toiminta tapahtui toimintapäivien viimeisenä päivänä päiväkodissa. Sadutukseen valittu huone sijaitsi päiväkodin rauhallisimmassa ympäristössä ja tilanteeseen otettiin kerrallaan korkeintaan kolme lasta. Itse toiminta eteni sujuvasti: kun edelliset saivat tarinansa kerrottua, hakivat he paikalle seuraavan lapsen tai lapsiryhmän. Jokainen lapsi pääsi kertomaan oman satunsa yksin tai yhdessä muiden lasten kanssa. Sadutus tapahtui aihesadutuksena eli tarkoituksena oli kertoa jokin tarina teatteriin liittyen.

Joillekin lapsista sadun aloittaminen oli vaikeampaa kuin toisille, mutta monia auttoi, kun koettua toimintaa hieman kerrattiin viikonlopun jäljiltä ennen sadutuksen aloittamista. Usein sadun kertominen oli myös helpompaa, jos tarinaa päästiin kertomaan yhdessä kaverin kanssa ja siksi osa saduista onkin tehty paitsi aihe- myös ryhmäsadutuk-

senä. Osa lapsista kertoi edellisen viikon tapahtumista ja osa kertoi teatterista yleisellä tasolla. Toiset kokivat aiemmin nähdyn näytelmän juonen kertaamisen itselleen hyvänä, kun taas toiset alkoivat sujuvasti kertoa täysin uutta tarinaa. Useissa saduissa roolihenkilöinä esiintyivät lasten sen hetken suosikkilelut tai omat ystävät.

Sadutustilanteessa pidettiin tarkasti huoli siitä, että jokainen pääsi kertomaan oman satunsa. Ihmiset ovat erilaisia, joten luonnollisesti myös lapsiryhmässä osa oli puheliaampia ja he kokivat tarinan kertomisen vaivattomana. Hiljaisemmille lapsille annettiin sama mahdollisuus kuin muille, ja siksi heille annettiin enemmän aikaa. Toisinaan kirjattavaksi tuli koko sivun mittainen tarina, toisinaan vain sana tai pari. Tärkeintä oli, että jokaiselta lapselta kirjattiin ylös sen verran kuin he itse kokivat tarpeellisena kertoa.

5 LAPSI TEATTERIN KOKIJANA

Tässä kappaleessa käydään läpi konkreettisemmin lasten ajatuksia ja kokemuksia toimintapäivien ajalta. Ensimmäinen osa käsittelee sitä, miten lasten omat teatterikokemukset muuttuivat sadutuksen aikana saduiksi ja tarinoiksi, ja miten kyseiset tarinat saatiin lajiteltua tietyntyyppisten teemojen alle. Toinen kappale keskittyy yleisemmin lasten ääneen sanomiin ja esille tuomiin havaintoihin sekä toimintapäivien aikana että niiden jälkeen. Toiminnan aikana tehdyt havainnot ja aineistosta tehdyt tulkinnat ovat vain tutkijan omia.

5.1 Teatterikokemukset muuttuvat saduiksi

Sadutusta ei voi verrata muihin tutkimusmenetelmiin, mutta sen valinta oli kuitenkin perusteltua, kun kyseessä oli tutkimus, jossa tavoitteena oli saada lapsista mahdollisimman paljon irti. Sadutus valittiin tutkimusmenetelmäksi sillä perusteella, että lapset ovat jo itsessään hankalasti tulkittava tutkimuskohde, ja kyseinen menetelmä onkin paras mahdollinen, kun pyrkimyksenä on tuoda esille lasten omaa ääntä ja ajatuksia. Sadutusmenetelmän avulla lapsi kertoo kokemansa asiat omin sanoin ilman, että aikuinen pääsee vaikuttamaan tulokseen millään tavalla.

Sen lisäksi, että lasten havainnoiminen ja lapset tutkimuskohteena ovat haastavia, on myös satujen tulkinta todella vaativaa ja siinä on oltava erittäin varovainen. Lasten saduista tehdyt tulkinnat ovat tekijän omia ja esimerkiksi lapsen henkilökohtaisemmin tunteva henkilö saattaisi tehdä samasta sadusta aivan erilaisen tulkinnan.

Kirjatut sadut lajiteltiin sen mukaan, mistä niissä kerrottiin. Tarinoista oli löydettävä selkeästi kolme eri kategoriaa. Ensimmäinen osa sisältää satuja, joiden ajatus oli samankaltainen kuin katsotussa näytelmässä. Tarinan hahmot olivat samoja ja juoni oli pitkälti samanlainen. Tarinat eivät siis niinkään olleet lasten itse keksimiä, vaan he toistivat vain sitä, mitä olivat nähneet. Toinen osa sisälsi sellaisia tarinoita, joissa esiintyi joitain samoja piirteitä tai hahmoja kuin katsotussa näytelmässä, mutta ne sisälsivät myös lasten oman mielikuvituksen tuotteita. Viimeinen osa tarinoista oli aiheeseen liittyviä, mutta niissä ei välttämättä ollut mitään yhtäläisyyttä koettuun toimintaan nähden.

Sadutuksen aikana kirjattiin useita erilaisia kertomuksia. Saduista tehdyt tulkinnat ovat tutkijan omia. Lapset henkilökohtaisemmin tuntevat henkilöt voisivat tulkita satuja aivan eri tavoin löytämällä niistä yhtäläisyyksiä juuri kyseisen lapsen arkeen tai kiinnostuksen kohteisiin liittyen. Kaiken kaikkiaan lapsia ja toisen ihmisen kertomaa on kuitenkin erittäin vaikea tulkita, joten tutkimuksessa halutaan korostaa sitä, että tulkinnat ovat vain tietyn henkilön tekemiä havaintoja saduista.

”Mä ainakin muistan sen kun ne munat muuttuivat erivärisiksi ainakin. Ja sitten ne tykkäsivät eri väreistä ja ne ei laittanut kaikkia värejä roskiin ja sitten ne huomasivat että munat oli erivärisiä. Sitten ne tykkäsivät kun ne huomasivat, että ne oli ihanan värisiä niin ne tykkäsivät niistä. Ne ei laittanut enää ihania värejä roskikseen vaan ne laittoi ne kaappien taakse niin ne voivat katsoa niitä joskus. Ne halusivat myös tehdä niillä tavaroilla mitään ja ne halusivat, että ne ei mennyt roskikseen. Ja sitten ne halusivat siivota niillä ihanilla väreillä ja ne halusivat myös niillä siivota ja munissa olivat värit, mitä ne halusivat kokeilla viikonloppuna.” – Tyttö 4v.

”Kaikki oli ihan valkoista, kaikki muuttui ihan erivärisiksi, kun se punainen muna otettiin. Toinen tykkäsi, mutta toinen ei. Sitten ne molemmat tykkäsi kaikista väreistä, ei ihan kaikista. Kokonaan valkoinen.” – Pojat 5v. ja 4v.

”Vielä valkoinen

Olipa kerran valkoinen, jossa oli kaksi miestä, jotka alkoi ottaa kiinni munia. Lopussa tuli punainen muna, joka muutti kaiken.” – Tyttö 6v.

Useissa tarinoissa käytiin läpi nimenomaan katsotun näytelmän juonta. Päällimmäisenä mieleen oli jäänyt se, miten roolihahmot eivät aluksi olleet pitäneet muusta kuin valkoisesta, mutta lopulta muistakin väreistä alettiin pitää. Tarinoissa korostuu lasten ajatus siitä, että kaikki värit ovat ihania ja tärkeitä eikä minkään värin paikka ole roskakorissa.

Lasten päiväkodissa taidekasvatus on erityisessä asemassa. Päiväkodissa järjestetään muun muassa viikon mittaisia taidekursseja, joiden aikana lapset saavat tutustua erilaisiin materiaaleihin, väreihin ja tekniikoihin. Jokainen lapsi aloittaa taidekurssin 4-vuotiaana ”sateenkaariperformanssilla”. Tarkoituksena on tutustua koko spektrin värikirjoon sekä väriympyrään erilaisten teemojen kautta. Käsittelyssä ovat myös maavärit, joiden kautta lapset oppivat yhä omakohtaisempaa värien käyttöä (Soilikin Lastentarha,

toiminta). Tämä lienee yksi syy siihen, että juuri väreihin kiinnitettiin näytelmässä ja siten tarinoissa erityisen paljon huomiota.

”Kolmen tytön teatteriretki

Ulkona kaikilla oli hauskaa. Linnut visersivät puutarhassa, mutta sitten alkoi pikkuisen satamaan. Mutta sitten niitten piti mennä äkkiä teatteriin sisälle ettei lenkkarit kastu ja kukat ja puut saivat juotavaa. Sitten ne menivät kattomaan työntekijöitä ja sitten esitys oli valmis ja niiden piti mennä äkkiä katsomoon tai näyttelijät luuli, että kaikki olisivat istumassa, mutta ei ollutkaan ja muuten he aloittaisivat liian aikaisin. Sitten yksi tytöistä sanoi: voi ei me mentiin liian aikaisin teatteriin ne ovat jo vähän aloittaneet. Sitten yksi näyttelijöistä sanoi: onko joku muka tullut liian aikaisin tänne. Sitten yksi näyttelijöistä sanoi, että onko tullut uusia katsojia ja piti aloittaa uudestaan ja vanhoilla katsojilla oli paha ilme mielessä.” – Kolme tyttöä, 5v.

”Hyvisten hyökkäys ja myös pahisten,

Ekaksi turtlesit menisi kauppaan ja ostaisi ruokaa ja sit ne menisi teatteriin. Sit ne kattoisi siellä ja sit tulis pahikset. Ja sitten yks tyyppi vaan hyökkäisi sen kimppuun. Hajottaisi sen puvun rikkinäiseksi ja sit se ottaisi uuden puvun ja pukisi sen. Onko siellä silpuri? Tulisko teatteriin joku monsteri? Hajottaisi mustat jutut ja olisi valkoista ja olisi kaikkia värejä, mut ei mustaa. Turtlesit lähtee teatterista omaan autokotiin ja yks tyyppi menee lepakkoluolaan. Tietysti Batman ja Robin.” – Pojat 5v. ja 4v.

Tarinoista voi havaita sen, että ne sisältävät katsotun näytelmän juonen lisäksi sellaisia elementtejä, jotka ovat lapsille heidän elämässään tällä hetkellä merkityksellisiä. Tällaisia elementtejä olivat tarinoissa esiintyvät henkilöt, kuten ”kolmen tytön teatteriretki”. Kyseistä tarinaa kertovat tytöt olivat ilmeisesti ystäviä keskenään, sillä he kulkivat muinakin toimintapäivinä paljon yhdessä. Tarinaa kertoessaan tytöt ikään kuin elivät kertomaansa itsensä kautta samalla miettien sitä, mitä heille sitten voisi tapahtua. Vaikka tarinassa ei suoraan mainita tyttöjen henkilöllisyyttä, oli sekä tarinassa esiintyvien tyttöjen että tarinaa kertovien tyttöjen välinen ystävyys helposti havaittavissa.

Toinen tarinoissa esiintyvä, lapsille tärkeä, elementti oli lelut ja erilaiset lastenohjelmisissa tai kirjoissa esiintyvät hahmot. Poikien kertomuksessa esiintyy muun muassa turtlesit, monsteri sekä Batman ja Robin. Poikien innostus antoi ymmärtää, että kyseiset hahmot vaikuttivat olevan poikien sen hetken suosikkeja, ja siksi tarinan kertominen

näiden hahmojen kautta tuntui olevan heille luonteva tapa käsitellä teatteriaihetta. Tarinassa esiintyvien hahmojen lisäksi esille tuli myös usein poikien leikeissä esiintyviä piirteitä: hyvikset ja pahikset, kimppuun hyökkääminen ja esineiden tuhoaminen.

”Hassua kun ne löysi niitä eri värisiä sulkia ja se punainen muna muutti ne. Niitten munien sisällä ei ollutkaa, valkoisien munien sisällä oli patterit. Mä mietin sitä, että siellä olisi ollut pieniä siemeniä, että siksi ne loisti. Ehkä niissä oli tipuja tai pääsiäisankkoja. Yksi muna jäi valkoiseksi, kun joku teki ääntä niin ne otti ne munat taskusta. Minä tykkään kaikista väreistä paitsi valkoisesta. Jos olisi kokonaan ruskea talo ja osa olisi suklaata, suklaatehdastalo. Koko talo eri värinen ja olisi jäätelöpalloja, joita voisi syödä.” – Pojat 5v. ja 4v.

”Ne miehet, jotka pelkäsi niitä värejä. Mikä ne muutti värikkäiksi? No se punainen muna. Ne laittoi sen roskiin mut se toinen otti sen pois. Että niissä oli joku kirkkaus väri. Sitten se valo tuli sen reiän läpi. Ne ei ollut ulkona, ne oli kokoajan sisällä. Ne muuttui sen punaisen taiasta.” – Pojat, 4v.

Näytelmän jälkeen teatterinjohtajan ja näyttelijän kanssa käydyssä keskustelussa tuli esille käsite teatterin taika. Lasten saduista kävi ilmi, että myös tämä teatterin taika oli koettu erityisen mielenkiintoisena ja ajatuksia herättävänä. Teatterin taika esiintyi lasten saduissa, kun pohdittiin esimerkiksi sitä, miten munat tippuivat taivaasta roolihahmojen syliin ja kuinka munien oli mahdollista vaihtaa väriä samalla loistaen kirkkaasti.

Poika 1 (4v.): *”Ne valkoiset tyypit inhosi kaikkia värejä ja ne heitti ne roskiin. Se koira oli hauska ja se maito kun se muukui.”*

Poika 2 (5v.): *”Siellä se punainen lauleli roskiksessa, kun sillä on laulutunti. Kaksoset aina höpötti, kun siellä oli höpötystunti.”*

Poika 1 (4v.): *”Niiden aamujumppa oli älyttömän hassu, kun ne pyllisti.”*

Poika 3 (4v.): *”Ne yritti ottaa niitä munia. Valkoiset siellä jumppasi.”*

”Muistan kun me saatiin nähdä siinä lopussa kun aukaistiin ne luukut, niin koko huone tuli sen väriseksi kun kysyttiin minkä väristä on illalla tai aamulla, niin avattiin ne luukut, joissa oli ne värit. Sitten kun ne siinä alussa herätti sen ja otti sieltä roskiksesta sen munan, kun se nuorempi mies halus pitää sen punaisen munan, mutta sille vanhemmalle miehelle ei käynyt se.” – Tytöt, 6v. ja 5v.

Pienten lasten kanssa näytelmien katsomisessa rikkautena on lasten kyky käyttää mielikuvitusta. Lapsilla on usein myös loputon usko siihen, että asioiden tapahtumiselle ei välttämättä ole loogista selitystä, vaan ihmeitä voi tapahtua. Mitä vanhemmiksi lapset kasvavat, sitä vähemmän he enää uskovat teatterin taikaan. Osa lapsista kykenee toki ymmärtämään asioita järjellä jo varhaisessa vaiheessa, mutta kun ryhmässä on mukana nuorempia, teatterin taikaan uskovia ja loputtomaan ihmettelyyn kykeneviä, lapsia on mahdollisuus siihen, että he saavat myös vanhemmat lapset hylkäämään järkisyyt ja uskomaan teatterin taikaan edes pienen hetken.

Varsinaisen tarinan kerronnan lisäksi monet lapset saattoivat myös kesken tarinan alkaa pohtia sitä, mitä oli koettu. Tarinan juonen oheen saatettiin lisätä kommentteja siitä, mikä oli ollut teatterissa parasta tai mikä asia oli jäänyt toiminnasta päällimmäisenä mieleen. Tarinoiden lukemisen jälkeen monet halusivat poistaa kyseiset kohdat itse tarinasta, mutta lupaa kysyessä jokainen antoi luvan säilyttää ajatukset erillisellä paperilla.

5.2 Teatteria ja elämyksiä lapsen silmin

Teatterin ja varhaiskasvatuksen yhteistyöstä sekä sitä kautta teatterikasvatuksesta on jokaisella kasvattajalla omat ajatuksensa. Osa näkee teatterikasvatuksen turhana tai ei ole yksinkertaisesti tullut ajatelleeksi se käyttömahdollisuuksia nykypäivän varhaiskasvatuksessa osana muuta toimintaa. Osa kokee draaman ja teatterin käytön mieleisenä ja kykenee siten käyttämään kyseisiä menetelmiä vaivattomasti lisänä muuhun toimintaan.

Kyseisessä opinnäytetyössä aikuisten mielipiteitä tärkeämpinä nähtiin lasten mielipiteet. Aikuinen on usein toiminnan järjestäjä, mutta ilman lapsia ei ole toimijoita. Tästä syystä teatterin ja varhaiskasvatuksen yhteistyötä ja teatterikasvatuksen mahdollisuuksia haluttiin katsoa juuri lasten näkökulmasta. Lasten mielipiteet, ajatukset ja huomiot sekä teatterista saadut elämykset ja kokemukset kaikkien toimintapäivien ajalta kirjattiin ylös. Tämän jälkeen kirjaukset koottiin yhteen ja luokiteltiin viiteen erilaiseen teemaan.

Ensimmäinen teema oli lapsen itseensä liittyvät asiat. Siihen sisältyy lasten kommentteja heihin itseensä sekä heille tärkeisiin asioihin tai henkilöihin liittyvät kommentit. Lapsen kehitykseen kuuluu vaihe, jossa hän ei kykene asettumaan toisen ihmisen asemaan ja puhuu paljon itsestään. Tällöin puhutaan kehitykseen kuuluvasta egosentrisyy-

destä. Monet lasten esille tuomista ajatuksista liittyivät juuri heihin itseensä. ”Mä kysyin, että mä haluaisin näyttelijäksi” tai ”Mä sain antaa sille sen mun piirustuksen” ovat esimerkkejä tästä egosentrisestä eli itsekeskeisestä ajattelutavasta. Lapsi korostaa itseään ja sitä, miten juuri hänet huomioitiin eri tilanteissa.

Erään lapsen isoisä oli kyseisessä teatterissa töissä, joten tämän lapsen kommenteissa toistui tämä lapselle selvästi tärkeä henkilö. Isoisä nähtiin ensimmäistä kertaa teatterivierailun aikana lavastamossa. ”Pappa tuli ja sanoi olkaa kiltisti, ja me oltiin et ei olla” on kommentti, joka mainittiin teatterikierroksen jälkeen kysyttäessä, mitä kierrokselta oli jäänyt parhaiten mieleen.

Näytelmän katsomista edeltävänä aamuna päiväkodilla oli luettu jo aiemmin käsiteltyä kirjaa uudelleen ja lapsi kommentoi, että ”Musta näyttää, että pappa on jokaisessa kuvassa siinä kirjassa. Tuleekohan se oikeesti siihen esitykseen?”. Jännityksen kynnyksellä lapsi sai omasta isoisästä ja hänen mahdollisesta paikallaolosta sellaista turvaa, jota tämä saattoi kyseisessä tilanteessa kaivata. Myös viimeisenä toimintapäivänä kysyttäessä sadutuksen aikana kivointa asiaa kaikkien päivien ajalta, oli teatterissa työskentelevä isoisä yhä lapsen mielessä: ”Kivointa oli, kun nähtiin pappa ja pyssy ja talo ja kun oltiin appelsiinin sisällä”.

Toinen teema sisälsi lasten ajatuksia ja kokemuksia teatterin tiloihin järjestetyltä kulisikierrokselta. Osalle lapsista juuri teatterikierros oli ollut kaikkien toimintapäivien kohokohta ja sitä kommentoitiin ajatuksella: ”Parasta oli teatterikierros, kun saatiin kiertää koko se talo”. Näytelmän katsominen on usein päiväkodeilla helpommin järjestettävissä, joten lähes koko talon ympäri tehty kierros teatterin maailmaan vaikutti lapsiin positiivisesti.

Muutama lapsi osasi nimetä teatterin tiloista juuri heille parhaiten mieleen painuvat ja kiinnostavimmat kohteet. ”Lavalla oli kivaa, että sai esittää” ja ”Puvustamo oli kaikkein parhaita ja se lava oli melkein kaikkein paras, kun sai kumartaa” kommenteista huomaa, että kaikkein mieleenpainuvimpia asioita toiminnassa olivat olleet lapsille uudet ja ennen kokemattomat asiat. Näytelmän katsomista kukaan ei maininnut mieleenpainuvimmaksi, sillä se oli usealle jo ennalta tuttu tai aiemmin koettu tilanne uudesta näytelmästä huolimatta. Yksi lapsista mietti pitkään kaikkein parasta asiaa, mutta totesi

lopulta toiminnan järjestäjille erittäin palkitsevan kommentin: ”Musta teatterissa oli parasta kaikki”.

Kolmannessa teemassa käsittelyn aiheena olivat lapsiin erityisesti kolahtaneet näyttelijät, joita pidettiin lähes julkisuuden henkilöihin verrattavina, jopa mystisinä, hahmoina. Lapset pohtivat sitä, kenestä kaikista voi tulla näyttelijöitä sekä sitä, onko näyttelemisen kivaa. Selvästi näyttelijän työn nähtiin olevan jotain sellaista, ettei se välttämättä onnistu kaikilta. Egosentrisyys nousi esille myös kommentteissa: ”Mä haluaisin, että musta tulee tanssija tai tanssiva näyttelijä” tai ”Mä voisin soittaa musiikkia”.

Näyttelijöiden työn suhteen lapsilla oli myös paljon erilaisia kysymyksiä. Pohdintoja syntyi siitä, ”Saako näyttelijät palkkaa?” ja ”Saako ne itse keksiä mitä ne esittää?”. Työnkuvaan liittyen mietittiin myös sitä, voiko näyttelijä syödä ja nukkua teatterissa, ja onko näyttelijöillä koskaan omia vaatteita päällä. Kirjaa käsitellessä eräs poika nosti esille häntä itseään mietityttävän kysymyksen, onko näyttelijöiden pihalla loskaa, mutta teatterikerroksella samainen poika pohti sitä, onko näyttelijöilläkin koti. Näyttelijän työnkuva ei vaikuttanut olevan lapsille kovin selkeä ja kyseiset kommentit osoittavat konkreettisesti sen, ettei näyttelijää pidetä aivan tavallisena ammattina, vaan heidän työssään nähdään olevan jotain erityistä.

Neljänteen teemaan yhdistettiin kaikki pukemiseen, pukuihin sekä teatterikerroksella vierailtuun puvustamoon liittyvät kommentit. Moni lapsi muisti vaatteista sen, että ne pitää vaihtaa päälle salaman nopeasti. Pukeminen on päiväkodissa asia, joka sujuu toisilta lapsilta paremmin kuin toisilta. Vaatteiden pukemisnopeuden perusteella eräs tyttö sanoi, ettei voisi alkaa näyttelijäksi, koska ei ehtisi pukea vaatteita ajoissa. Teatterin työntekijän mainittua pukijoista, alettiin keskustella siitä, ovatko päiväkodin työntekijät päiväkodissa lasten pukijoita. Konkreettiset esimerkit antavat lapsille realistisemman kuvan kerrotuista asioista ja sen tämä keskustelu osoitti hienosti.

Puvustamossa vierailusta lapsille oli jäänyt mieleen se, että ”Niitten tarvii hakee uusia juttuja ja aina pitää tehdä uusia pukuja ja ommella ne puvut”. Lasten silmissä ompelijoiden työnkuva vaikuttaa jopa näyttelijöiden työnkuvaa kiireellisemmältä eikä kukaan lapsista halunnut töihin puvustamoon. Puvustamo ja puvut olivat kuitenkin tehneet lapsiin vaikutuksen siinä määrin, että esiteltyjen pukujen hienoutta muisteltiin kommentteissa huokaillen. Voisi ajatella, että puvut kiinnostaisivat enemmän tyttöjä, mutta erään

pojan kommentti: ”Se näytti yhden ritaripuvun. Siinä oli kultaa, ja prinsessoilla oli ihana pinkki, kun prinsessat tykkää siitä”, osoitti myös poikien kyvyn kiinnittää huomiota pukujen materiaaleihin sekä siihen, millaiset puvut kenellekin voisivat sopia.

Viides ja viimeinen teema käsitteli teatterin taikaa sivuten samalla ajatusta siitä, että teatterissa kaikki ei ole oikeaa. Ensimmäisen toimintapäivän aikana keskusteltiin siitä, voiko teatterissa sataa. Lapsille kerrottiin, että sade on myös sisätiloissa mahdollista, sillä se voidaan tehdä käyttämällä apuna konetta. Tämän keskustelun ja teatterin työntekijän kertomien asioiden tuloksena lapset ymmärsivät, että: ”Näytelmissä ei oo oikeeta ruokaa” ja ”Ne on vaan syövinään ruokaa”. Teatterivierailun jälkeen käsiteltäessä uudelleen teatteriaiheista kirjaa yksi lapsista nosti esille ajatuksen: ”Tajuukohan se eläin siinä kuvassa, että se on vain muovimakkara”. Tämän pohjalta lapset näkivät myös päiväkodissa mahdollisuuden teatterileikille, sillä ruokina voitaisiin lasten ajatusten mukaan käyttää heidän omia leikkiruokia.

Lasten keskuudessa syntyi myös hedelmällistä keskustelua liittyen teatterin todellisuuteen. Yksi lapsista sanoi, että: ”Sinne tarvitaan joskus poliisiakin”, johon toinen vastasi ”Niin mutta siellä ne näyttelee poliisia”. Tähän ensimmäinen lapsi totesi: ”Mutta voidaan siellä tarvita oikeitakin poliiseja, jos tulee varkaita”. Tähän taas uusi lapsi kommentoi: ”Ne varkaatkin vain näyttelee, mut ei aina”. Lapset olivat aidosti kiinnostuneita siitä, mitkä asiat teatterissa ovat oikeita ja mitkä näyteltyjä. Tämä keskustelu oli osaltaan tuomassa näkyväksi ajatusta siitä, että lapset saivat teatterin ja varhaiskasvatuksen yhteistyöstä paljon uutta heidän ajattelumaailmaansa. Ajatusmaailman rikastuttamisen lisäksi myös lasten leikki kehittyi ja sai joitain uusia näkökulmia.

Teatterikasvatuksen mahdollisuudet ovat rajattomat. Lapsia kuuntelemalla, havainnoimalla ja heidän ajatuksiaan ylös kirjaamalla saatiin paljon merkittävämpiä tuloksia teatterikasvatuksen hyötyihin liittyen kuin kysymällä aikuisten mielipidettä. Lapselle leikki on luontaista, ja jollain tasolla näyttelämisen voidaan nähdä olevan aikuisten leikkiä. Lapsi luo leikkiessään tarinoita esittäen niitä itselleen ja muille. Samalla tavoin näyttelijä luo illuusioita tietynlaisten maailmojen olemassaolosta, ja näytellessään tuo tämän maailman, sen henkilöt ja tarinan katsojan silmien eteen.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää teatterin ja varhaiskasvatuksen välisen yhteistyön mahdollisuuksia. Työ vastaa kysymyksiin siitä, miten lapsi kuvaa teatterikokemusta ja millaisia pohdintoja teatteriesitys heissä herättää. Työ selvittää myös sitä, millaisia elämyksiä teatteri voi tarjota ja miten lapsi ne kokee. Työssä sivutaan myös teatterikasvatuksen merkitystä paitsi varhaiskasvatukselle, myös muille sosiaalialan työkentille ja teattereiden omalle toiminnalle.

Varhaiskasvatuksen orientaatioalueiden käsittelyssä draama nähdään toimivana opetusmenetelmä. Kuten Toivanen (2014) mainitsee, draaman avulla lapsi pääsee tutkimaan häntä ympäröivää todellisuutta eri oppiaineiden näkökulmasta ja teatterin keinoin hänen maailmankuvansa rikastuu ja siten myös syvenee. (Toivanen 2014, 79.) Draama- ja teatterikasvatuksen tulisi saada sille kuuluva arvostus ja asema, sillä sen käytössä kokemuksellisuus, luovuus, ongelmanratkaisutaidot, sosiaalisuus sekä eettiset ja esteettiset kysymykset tulevat monipuolisesti ja tavoitteellisesti esille.

Teatterikasvatuksen merkitys varhaiskasvatuksessa korostui paitsi lasten saamien elämysten myös siitä saatujen muiden hyötyjen kautta. Tampereen Työväen Teatterin kanssa yhteistyössä järjestetty toiminta sisälsi monipuolisen kattauksen erilaisia mahdollisuuksia teatterin kanssa tehtävään yhteistyöhön. Toiminta huomioi teatterikasvatuksen mahdollisuudet monesta eri näkökulmasta ja toiminnan monipuolisuuden ansiosta lapset saivat siitä enemmän kuin esimerkiksi tilanteessa, jossa olisi katsottu vain näytelmä. Neljän toimintapäivän monipuolinen konsepti oli sellaisenaan erittäin toimiva, mutta elämysten ja kokemusten näkökulmasta toiminta onnistuu varmasti pienemmäsäkin mittakaavassa.

Monipuolisen toiminnan järjestämiseen vaaditaan luonnollisesti enemmän aikaa ja päiviä kaikissa ns. ylimääräistä panostusta vaativa saatetaan kokea hankalana ja perusarkea kuormittavana. Ajankäytölliset syyt eivät kuitenkaan saa olla esteenä yhteistyön tekemiselle. Jo pelkkä näytelmän katsominen voi olla kipinä ja kiinnostuksen herättäjä, jonka innoittamana päiväkodissa voidaan alkaa luoda erilaista toimintaa. Yhteistyön mukana tuomat mahdollisuudet päiväkodin toimintaa ajatellen ovat lähes rajatto-

mat, ja täysin kiinni varhaiskasvattajien ja ennen kaikkea lasten omasta kyvystä käyttää mielikuvitusta ja luovaa ajattelua.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2005) sanotaan, että leikki on lapselle luonteva tapa toimia ja sen kautta lapsi opettelee ymmärtämään maailmaa. Leikki tuottaa lapselle syvää tyydytystä ja lapsi leikkii leikkimisen itsensä vuoksi, ei niinkään oppiakseen vaikka sitäkin leikin ohessa tapahtuu. Leikin aineksina lapset käyttävät kaikkea näkemään, kokemaansa ja kuulemaansa sitä jäljitellen ja luoden samalla jotain uutta. Lapsi poimii itselleen merkityksellisiä asioita ympäristöstään ja kääntää sen leikin kielelle. Kaikki, mikä näkyy lapsen leikissä, on hänelle merkityksellistä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 20–21.)

Elämyksellisyydellä ja kokemuksellisuudella nähdään olevan merkittävä osa yksilön kasvussa, oppimisessa ja kuntouttavassa työssä. Oppiminen positiivisesta elämyksestä herättää mielihyvää ja halun kokea lisää. (Karpainen & Latomaa 2007, 11; Perttula 2007, 56.) Teatterista saatujen elämysten ja kokemusten kautta yhteistyöpäiväkodin lapset alkoivat nähdä uusia mahdollisuuksia myös päiväkodissa leikkimistä ajatellen, mikä on todella merkittävä teatterikasvatuksen tuoma anti.

Teatterin kanssa tehdyn yhteistyön tuloksena ryhmän lapset olivat alkaneet suunnitella päiväkodin tiloihin omaa teatteria. Keskustelua käytiin siitä, miten lavasteet voitaisiin tehdä itse kuvallisen ilmaisun yhteydessä ja miten musiikkia saataisiin soitettua joko itse tai käyttämällä apuna cd-soitinta ja päiväkodin omia levyjä. Lapset totesivat, että pukuja heillä on päiväkodissa jonkin verran ja myös omia vaatteita voitaisiin käyttää tarvittaessa apuna. Hieno oivallus lapsilta oli se, että he voisivat käyttää teatterissa ruokina omia leikkiruokiaan. Lapset olivat ymmärtäneet, ettei ruoka ole välttämättä näytelmässä oikeaa ja joku olikin maininnut, että teatterissa näyttelijät ovat vain syövinään ruokia.

Leikkiympäristön tietoinen luominen, ylläpitäminen ja uudistaminen ovat olennainen osa varhaiskasvatusta ja ympäristön muokkaamisessa kasvattajien on otettava huomioon myös lasten ajankohtaiset kiinnostuksen aiheet. Myös lapset saavat osallistua ympäristön ylläpitämiseen ja uudistamiseen omien kykyjensä mukaan. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 22.) Toimiva leikkiympäristö ja leikki itsessään edistävät paitsi yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja myös lasten mielikuvituksen kehittymistä. Kyseiset

taidot ovat nykypäivänä merkityksellisiä arjessa pärjäämisen kannalta. Varhaiskasvatuksen yhteistyössä teatterin kanssa järjestämä toiminta mahdollistaa omalta osaltaan näiden taitojen kehittymisen jo varhaiskasvatusiässä.

Toiminta ei ollut vain viihdyttävää, vaan siinä näkyi myös kasvatuksellinen puoli. Kuten Karppinen ja Latomaa (2007) toteavat, nähdään elämyksellisyydellä ja kokemuksellisuudella olevan merkittävä osa kasvussa ja oppimisessa. (Karppinen & Latomaa 2007, 11.) Elämys on lähtökohta oppimiselle ja teatterikasvatuksen käyttö varhaiskasvatuksessa mahdollistaa osaltaan uudenlaisen, elämyksellisen ja kokemuksellisen, tavan oppia. Opinnäytetyön toiminnallinen osuus oli teatterikasvatusta, joka tuotti lapsille kasvatuksellisia elämyksiä ja kokemuksia. Lisäksi toiminta antoi lapsille harvinaisen kosketuksen teatterin maailmaan, joka jää monelle melko vieraaksi, jos perheillä ei ole mahdollisuutta tutustua siihen itse.

Tulokset havaintojen ja sadutuksen perusteella osoittivat, että lapset kokivat teatterin tarjoamat elämykset positiivisesti. Näytelmän katsominen oli vain muutamalle lapsista ensimmäinen kerta, sillä kyseinen yhteistyöpäiväkoti pyrkii käymään katsomassa näytelmiä vähintään kerran vuodessa. Teatterin kulisseeihin ei kuitenkaan kukaan lapsista ollut päässyt aiemmin ja se koettiin lasten kommenttien ja sadutuksesta saadun aineiston perusteella jopa näytelmän katsomista tärkeämpänä kokemuksena.

Teatterin maailma ja siihen liittyvät käsitteet olivat monille lapsille täysin uusia ja ne herättivät lapsissa erilaisia pohdintoja koko toimintajakson ajan. Myös sadutuksen aikana kirjatut sadut ja siten myös opinnäytetyön nimi kertovat omalta osaltaan siitä ajatuksesta, että teatterikasvatuksen käyttö varhaiskasvatuksessa ja sitä kautta teatteriin ja sen maailmaan tutustuminen oli ollut ennen kaikkea lapsille antoisaa. Yhteistyö teatterin kanssa antoi lapsille uusia elämyksiä ja kokemuksia tarjoten samalla lapsille uudenlaisen tavan katsoa maailmaa.

Lähtökohtaisesti yhteistyö teatterin kanssa koettiin päiväkodin näkökulmasta mielenkiintoisena ja mahdollisuutena saada yhteistyön nimissä jotain erityistä juuri omaan päiväkotiin. Ensimmäistä yhteistyöpäiväkotia mukaan kysyttäessä halua yhteistyölle oli, mutta se kariutui siinä vaiheessa, kun alettiin puhua kustannuksista. Päiväkodit saattavat myös ajatella, että mitä sellaista teatteri voi heille tarjota, jota he eivät itse kykenisi toiminnallaan lapsille tarjoamaan.

Yksityinen Soilikin Lastentarha tarttui yhteistyömahdollisuuteen oitis ja toiminnan monipuolisuus sekä lapsille elämyksiä mahdollistava näkökulma koettiin merkittävämpänä asiana, kuin siitä aiheutuvat kustannukset. Yhteistyö koettiin paitsi Soilikin Lastentarhan myös Tampereen Työväen teatterin puolelta onnistuneeksi ja vastaavalle toiminnalle olisi näiden tahojen puolelta kiinnostusta myös jatkossa.

Yhteistyöstä aiheutuvat kustannukset koetaan suurimpana kynnyksenä yhteistyön aloittamiselle. Tämä kävi ilmi myös Aamulehden avoimessa keskustelutilaisuudessa. Rahan kerääminen lasten vanhemmilta koetaan yleisesti hankalana ja/tai aikaa vievänä toimintana. Lisäksi nykypäivänä perheiden taustat ovat niin erilaiset, ettei esimerkiksi kymmenen euron suuruisia kustannuksia koeta edullisena. Kynnys huoltajilta kysymiseen kasvaa siinä vaiheessa, kun tiedostetaan summan olevan perheelle sellainen, joka halutaan luultavimmin käyttää perheen yhteiseen hyvinvointiin. Ensimmäisenä kysytyn päiväkodin päätös kieltäytymisestä tuli kuitenkin jo ennen kuin lapsilta ja heidän huoltajiltaan oli kysytty mielipidettä asiaan. Tämä oli itsessään konkreettinen esimerkki siitä, että kiinnostus yhteistyön tekemiseen koetaan hankalana paitsi teatterin, ehkä myös osittain huoltajien kanssa.

Tässä opinnäytetyössä yhteistyötä tehtiin vain yhden päiväkodin kanssa ja siellä se koettiin mielekkäänä. Olisi kiinnostavaa nähdä, millaisia tuloksia tulisi yhteistyössä kunnallisen päiväkodin kanssa, sillä yksityisellä puolella suhtauduttiin ainakin tämän tutkimuksen näkökulmasta kustannuksiin paremmin kuin kunnallisella puolella. Lisäksi tulokset ovat vain yhden satunnaisen päiväkodin ja yhden satunnaisen teatterin näkökulmasta, joten olisi kiinnostavaa tietää millaisia tuloksia tulisi muualla Suomessa ja useampien yhteistyöpäiväkotien ja –teatterien kanssa.

Teatterikasvatuksen käytöllä on suuri merkitys nykypäivän muuttuvassa yhteiskunnassa. Maailma muuttuu ja samalla myös ihmiset ja opetusmenetelmät. Nykypäivänä lapsilla ja nuorilla on käytössään huomattavasti enemmän mahdollisuuksia oppia asioita monipuolisemmin kuin ennen. Kuten ihmisiä, myös oppimista on erilaista ja sen lisäksi, että opitaan lukemalla ja kuuntelemalla, on myös paljon sellaisia yksilöitä, jotka oppivat näkemällä ja tekemällä itse. Erilaiset ryhmätyöt ja projektit ovat tapoja, joita käytetään melko laajasti esimerkiksi koulumaailmassa, mutta ne eivät toimi varhaiskasvatusikäisillä lapsilla ainakaan sellaisenaan.

Asioiden opettaminen teatterin keinoin on toimiva tapa paitsi varhaiskasvatusikäisten myös muun ikäisten keskuudessa. Draaman käyttö opetusmenetelmänä motivoi tuomalla opetukseen elementtejä jokaisen omasta elämysmaailmasta. Tämä mahdollistaa yksilölle aktiivisemmän roolin opetuksessa ja auttaa muodostamaan henkilökohtaisemman suhteen käsiteltäviin asioihin. Draaman käyttö kehittää monipuolisempaan tapaan oppia ja löytää uusia ratkaisuja. Se auttaa pohtimaan ja jäsentämään uusia käsitteitä sekä hankkimaan uutta tietoa. Teatterikasvatuksen hyödyt näkyvät paitsi opetuksessa myös teattereiden oman toiminnan kehittämisessä. Taidekasvatukselliset työpajat ovat tärkeä osa nykypäivän teatterin kokonaistoimintaa ja tekemällä teatterikasvatuksellista yhteistyötä teatterit edistävät samalla omaa toimintaansa.

7 POHDINTA

Opinnäytetyöni onnistui löytämään vastauksia asetettuihin tutkimuskysymyksiin. Elämysten tuottaminen lapsille oli opinnäytetyön tärkein tavoite ja sen suhteen onnistumisen kokemuksia tuli useita. Teatterikasvatuksella voidaan nähdä olevan merkittävä osa nykypäivän varhaiskasvatusta ja sille tulisi antaa varhaiskasvatussuunnitelmassa vastaava asema kuin muille luoville ja toiminnallisille menetelmille.

7.1 Teatteri opettaa

Paitsi että yhteistyö Tampereen Työväen Teatterin ja Soilikin Lastentarhan kanssa sujui hienosti, myös tutkimusprosessi onnistui hyvin. Yhteistyökumppanien löytyminen onnistui melko vaivatta, sillä aiheen nähtiin olevan ajankohtainen ja yhteistyölle haluttiin antaa mahdollisuus sen ollessa jotain uutta, erilaista ja normaalista varhaiskasvatuksen arjesta poikkeavaa. Yhteistyöpäiväkodin näkökulmasta toiminta oli myös heidän aiempiin opinnäytetyön merkeissä tehtyihin yhteistöihin verrattuna huomattavasti enemmän lasten näkökulmaa ja lasten kokemuksia korostavaa.

Yhteistyötä varhaiskasvatuksen ja teatterin välillä ei välttämättä tulla ajatelleeksi, ellei varhaiskasvatuksen työntekijöillä ole omaa innostusta aiheeseen. Myöskään teatterin puolelta ei suuremmin markkinoida kohdistetusti juuri päiväkoteihin, vaan mainostus tapahtuu lähinnä yleisellä tasolla. Luetun materiaalin pohjalta voisi sanoa, että teatterien ja varhaiskasvatuksen välille olisi hyvä saada työntekijä, joka toimisi linkkinä näiden tahojen välissä.

Teatterikuraattorin, teatteri-ilmaisun ohjaajan tai yleisötyöntekijän työn tarkoituksena on madaltaa yleisön kynnystä tulla teatteriin ja tehdä teatteria tunnetuksi samalla tuoden sen kaikkien saataville. Yleisötyön avulla teatteri voi tehdä uusia avauksia yleisön suuntaan, esimerkiksi järjestämällä erilaisia työpajoja teatterin tiloihin. Myös taiteilijoille yleisötyö mahdollistaa uudenlaisen tavan kohdata katsojan ja löytää henkilökohtaisemman keskusteluyhteyden heidän kanssaan. Yleisötyöntekijöitä on Suomessa vasta muutamia, mutta kyseisen työn tulevaisuuden näkymät ovat toivottavasti kasvussa.

Vaikka teatterikasvatuksen käyttö tuo varhaiskasvatukseen uusia mahdollisuuksia ja monipuolisuutta sekä lasten näkökulmasta erilaisen tavan oppia ja nähdä maailmaa, ei sen toteuttaminen ole aina niin vaivatonta. Monipuolisista käyttömahdollisuuksistaan huolimatta teatterikasvatuksen toteuttaminen saatetaan kokea nykypäivän varhaiskasvatuksessa työllistävänä. Lapsiryhmien kasvaessa yhä suuremmiksi kasvattajien aika menee pitkälti siihen, että päiväkodin perusarki saadaan toimivaksi ja turvalliseksi lapsille.

Teatterikasvatuksen toteuttamisessa vastuu on kasvattajalla. Teatterikasvatus vaatii varhaiskasvattajalta paitsi omaa kiinnostusta aiheeseen myös kykyä ja halua sovittaa teatterilähtöiset menetelmät osaksi varhaiskasvatuksen sisällöllisiä orientaatioita. Huolellinen suunnittelu, valmistautuminen ja yhteistyön toimiminen on tärkeää, mikäli haluaa päästä syvemmälle tasolle. Yhteistyön ja toiminnan onnistumiseen vaaditaan paljon myös teatterin työntekijältä. Hänen on osattava tuoda esille toiminnan hyötyjä varhaiskasvatukselle sekä olla yhteistyökumppanina joustava ja kannustava kaikissa tilanteissa. Onnistuakseen teatterikasvatus vaatii aitoa mielenkiintoa ja kykyä yhteistyöhön sen toteuttajilta sekä runsaasti aikaa ja vaivannäköä paitsi kasvattajilta myös teatterin työntekijöiltä. Huonosti toteutettuna teatterikasvatuksellinen yhteistyö tarjoaa käyttäjilleen korkeintaan stressiä ja harmaita hiuksia. Yhteistyön on oltava toimivaa molempien tahojen näkökulmasta, sillä ilman sitä ei toiminnan järjestäminen olisi ollut edes mahdollista.

Yhteistyön sujumisen kannalta on tärkeää, että kaikki siihen osallistuvat tahot tietävät, mitä ollaan tekemässä. Opinnäytetyön toiminnallisessa osuudessa näytelmän katsomisen jälkeen lapsille tarjottiin mahdollisuus tavata näyttelijä sekä teatterinjohtaja. Elämysten ja kokemusten mahdollistamisen näkökulmasta ajatus oli upea, mutta suunnitelmaan ei alun perin ollut kirjattu teatterinjohtajan tapaamista. Teatterin työntekijä oli varmasti ajatellut johtajan paikalla olon olevan hieno lisä toimintaan, mitä se todella olikin, sillä johtajan paikalla olo osoitti aiheen olevan tärkeä myös hänelle.

Ongelmaksi muodostui kuitenkin se, ettei lasten osallisuuden näkökulmaa oltu tarpeeksi korostettu johtajalle ja siksi toiminta olikin kysymysten esittämisen ajan melko aikuislähtöistä. Teatterin työntekijä kysyi lasten aiemmin esittämiä kysymyksiä ja johtaja vastasi niihin. Tilanteessa tämä näkyi siten, että lapset kyllästyivät nopeasti kuuntelemaan aikuisten keskustelua eivätkä he välttämättä saaneet kysymysten esittämismahdollisuudesta niin paljon kuin olisivat voineet saada. Kysymysten esittämisen jälkeen lapset otettiin toiminnassa huomioon kyselemällä lasten ajatuksia esityksestä ja siitä, miltä

lavasteet näyttävät erivärisissä valoissa ja tilanne kääntyi takaisin lapsia huomioivammaksi. Toki lasten jännityksellä saattoi olla vaikutusta siihen, että tilanne muodostui alkuun niin aikuislähtöiseksi. Tutkimuksen tavoitteiden saavuttamisen kannalta tärkeää on kuitenkin se, että yhteistyöllä on yhteiset tavoitteet. Kaikkia toimintaan osallistuvia tulee informoida toiminnan tavoitteista ja siitä, mihin toiminnassa pyritään, jotta tavoitteilla on myös mahdollisuus toteutua.

Teatterilähtöiset menetelmät ovat toimivia monien eri-ikäisten ihmisten kanssa. Paitsi että teatterilähtöisiä menetelmiä voidaan käyttää lasten ja nuorten kanssa, niitä käytetään nykyään myös esimerkiksi johtamistyössä. Tästä teemasta Arja Krank kirjoitti artikkelin otsikolla ”Johtaminen tehostuu teatterin keinoin”. Siinä kerrotaan teatteriohjaaja Kari Heiskasen vetämästä valmennuksesta, joka painottui käytännön harjoitteluun. Harjoittelussa äänen ja kehon käytön tekniikoita harjoiteltiin kokonaisvaltaisesti jäljittelemällä ääritilanteita ja purkamalla sitten tilanteet ryhmässä. GSK:n toimitusjohtaja Marko Koistila koki teatterin lähestymisnäkökulmiin pohjaavan valmennuksen hauskana ja tiimin yhtenäisyyttä edistävänä (Krank 2015). Koulutuksen sanottiin olevan hyvä johdatus esiintymistaitoihin, joiden hallinnan merkitystä ei nykypäivänä voida kylliksi korostaa.

Jatkotutkimuksen kannalta kiinnostava näkökulma olisi, miten vastaava yhteistyö ja samankaltainen toiminnan runko toimisi esimerkiksi kouluikäisille lapsille. Myös kunnallisen päivähoiton tai muiden varhaiskasvatusta tuottavien palvelujen, kuten seurakuntien, perhepäivähoitajien tai avoimen päivähoiton kanssa tehtävän yhteistyön tuloksia olisi mielenkiintoista selvittää.

7.2 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Tutkimuksissa eettisen perustan muodostavat ihmisoikeudet. Tutkimukseen osallistuvilla henkilöillä on oikeus tutkittavien suojaan. Käsitteeseen ”tutkittavan suoja” kuuluu tutkijan velvollisuus kertoa osallistujille tutkimuksen tavoitteista, lähtökohdista, käytettävistä menetelmistä ja mahdollisista riskeistä, jotka voisivat uhata esimerkiksi osallistujien fyysisistä tai psyykkistä terveyttä. Asiat on selitettävä siten, että osallistujat ymmärtävät varmasti, mihin ovat osallistumassa. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 131.)

Tutkittavien suojaan liittyy osallistujien vapaaehtoinen suostumus, ja osallistujilla on ennen tutkimusta ja koko sen ajan oikeus kieltäytyä osallistumasta tai keskeyttää tutkimukseen osallistuminen. Osallistujien tulee tietää, mistä tutkimuksessa on kyse ja tutkijan velvollisuutena on huolehtia siitä, että osallistujien oikeudet ja hyvinvointi on koko tutkimuksen ajan turvattu. Mahdolliset ongelmat ja turvallisuuteen liittyvät asiat on otettava huomioon koko tutkimuksen ajan. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 131.) Toimintaan osallistuvien lasten vanhemmilta oli kysytty lupaa osallistua ja toimintaan osallistuminen oli vapaaehtoista jokaiselle. Myös sadutuksen aikana kerättyjen satujen käyttöön pyydettiin erikseen lupa jokaiselta lapselta. Kaikille tutkimukseen osallistuville kerrottiin, mistä toiminnassa on kyse, mitä kaikkea sen aikana tulisi tapahtumaan ja millaisia tavoitteita toiminnalla on. Toimintaan osallistuvien henkilöiden hyvinvointi oli koko ajan turvattu.

Tärkeää tutkittavien suojassa on myös se, ettei tutkimustiedot leviä eikä niitä jaeta ulkopuolisille. Tutkimustietojen on oltava luottamuksellisia eikä tietoja käytetä muuhun kuin luvattuun tarkoitukseen. Osallistujien on jätävä nimettömiksi ja tunnistamattomiksi, ellei lupaa identiteetin paljastamiseen ole annettu. Ennen kaikkea tutkimukseen osallistuvilla on oikeus odottaa tutkijalta vastuuntuntoa. Sopimuksia on noudatettava puolin ja toisin, eikä tutkimuksen rehellisyyttä saa vaarantaa. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 131.) Toiminnan aikana kerättyjä tietoja ei missään vaiheessa käytetty muuhun kuin luvattuun tarkoitukseen eivätkä tiedot levinneet muualle. Tutkimuksessa ei puhuta nimellä lapsista, päiväkodin työntekijöistä eikä teatterin työntekijöistä, vaan osallistujat jäävät työssä nimettömiksi. Mahdollisista muutoksista informoitiin jokaista toimintaan osallistuvaa ja tehtyjä sopimuksia noudatettiin puolin ja toisin.

Opinnäytetyöprosessissa noudatettiin tutkimuseettistä työtettä myös Talentian laatimien sosiaalialan ammattilaisia koskevien ohjeiden mukaan. Valittuun aiheeseen on perehdytty huolella ja tietoa on etsitty käyttämällä monipuolisesti luotettavia suomalaisia lähteitä. Lähdeviitteet ja lähdeluettelo noudattaa TAMKin kirjallisen raportointiohjeen kriteerejä. Tutkimuksen toteutus aloitettiin laatimalla tutkimussuunnitelma, joka annettiin luettavaksi myös yhteistyötahoille ennen päätöstä osallistumisesta ja ennen toiminnan aloittamista molempien yhteistyötahojen kanssa kirjoitettiin sopimukset TAMKin luomaan yhteistyösopimus-pohjaan.

LÄHTEET

Airaksinen, R. & Okkonen, S. 2006. Teatteria tenaville. Lapsi teatterin kokijana. Helsinki: Tammi.

Airaksinen, R. & Karkkulainen, M. 2012. Draamakka. Vakallinen toiminnallisia kokonaisuuksia. Helsinki: Draamatyö.

Heikkinen, H. 2001. Pohdintaa draamakasvatuksen perusteista. Teoksessa Katarsis – Draama, teatteri ja kasvatus. Korhonen, P & Østern, A-L. (toim.): Jyväskylä: Atena Kustannus.

Heikkinen, H., Rovio, E. & Syrjälä, L. 2006. Toiminnasta tietoon. Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. Kansanvalistusseura. Vantaa: Dark Oy.

Hirvonen, K. 2014. Saavatko lapset tarpeeksi kulttuuria Tampereella? Asiantuntija-paneeli. 20.11.2014. Aamulehden auditorio. Tampere.

Jansson, T. 2010. Vaarallinen juhannus. Juva: WS Bookwell Oy.

Karlsson, L. 2003. Sadutus. Avain osallistavaan toimintakulttuuriin. Opetus 2000. Juva: WS Bookwell Oy.

Karppinen, S. 2007. Elämyksestä kokemukseen ja oppimiseen. Teoksessa Seikkaillen elämyksiä. Seikkailukasvatuksen teoriaa ja sovelluksia. Karppinen S. & Latomaa T. (toim.) Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.

Karppinen S. & Latomaa, T. 2007. Elämyksestä ja kokemuksesta teoriaa ja käytäntöä. Teoksessa Seikkaillen elämyksiä. Seikkailukasvatuksen teoriaa ja sovelluksia. Karppinen S. & Latomaa T. (toim.) Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.

Kivelä, A. 2010. Toiminta – elämys – sivistys. Teoksessa Seikkaillen elämyksiä II. Elämyksen käsitehistoriaa ja käytäntöä. Latomaa, T. & Karppinen, S. (toim.) Tampere: Juvenes Print.

Kokljuschkin, M. 1999. Seikkailuun! Varhaiskasvatuksen seikkailukirja. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Krank, A. 2015. Johtaminen tehostuu teatterin keinoin. Luettu 21.10.2015. <http://telma-lehti.fi/johtaminen-tehostuu-teatterin-keinoin/>

Lapintie, T. 2001. Kesäyön teatteriuni eli miten teatteriesitys syntyy. Helsinki: Tammi.

Marjanen, P., Marttila, M. & Varsa, M. (toim.). 2013. Pienten piirissä: Yhteisöllisyyden merkitys lasten hyvinvoinnille. Juva: Bookwell Oy.

Outwardbound. Elämyspedagogiikka. Luettu 30.8.2015. www.outwardbound.fi

Perttula, J. 2007. Elämysten merkitys ihmiselämässä. Teoksessa Seikkaillen elämyksiä. Seikkailukasvatuksen teoriaa ja sovelluksia. Karppinen, S. & Latomaa, T. (toim.) Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.

Perttula, J. 2010 Eksistentiaalisen elämyspedagogiikan luonto ja teot. Teoksessa Seikkailien elämyksiä II. Elämyksen käsittehistoriaa ja käytäntöä. Latomaa, T. & Karppinen, S. (toim.) Tampere: Juvenes Print.

Riihelä, M. & Karlsson, L. & Karimäki, R. & Lastikka, A-L. 2008. Korvaan päin. Lasten satujen kirja. Vaasa: Ykkös-Offset.

Ronkainen, S., Pehkonen, L., Lindblom-Ylänne, S. & Paavilainen, E. 2013. Tutkimuksen voimasanat. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Rusanen, S. 2008. Osallistavan teatterin lajeista. Teoksessa Korhonen, P. & Airaksinen, R. (toim.) Hyvä hankaus- teatterilähtöiset menetelmät oppimisen ja osallisuuden mahdollisuuksina. Helsinki: Draamatyö.

Sinivuori, T. 2002. Teatteriharrastuksen merkitys. Teatteriharrastusmotiivit ja taiteellinen oppiminen teatteriesityksen valmistusprosessissa. Tampereen yliopisto. Kasvatustieteiden laitos. Acta Universitatis Tamperensis 866. Akateeminen väitöskirja.

Sinivuori, P & T 2001. Esiripusta aplodeihin. Opas harrastajateatteriohjaajille ja ilmaisukasvattajille. Jyväskylä: Atena.

Soilikin Lastentarha. 2015. Luettu 3.9.2015 <http://www.soilikinlastentarha.fi/>

Talentia 2005. Arki, arvot, elämä ja etiikka. Sosiaalialan ammattilaisen eettiset ohjeet. Helsinki: Painotalo Auranen Oy.

Tampereen Työväen Teatteri. 2015. Esittely. Luettu 3.9.2015 <http://www.ttt-teatteri.fi/esittely>

Tampereen Työväen Teatteri. 2015. Valkoinen. Luettu 5.10.2015. <http://www.ttt-teatteri.fi/ohjelmisto/valkoinen>

Teatterikeskus ry. 2013. Teatteri liikkeessä ja lähellä. Suomalaisen teatterin kehittämisohjelma. Luettu 6.9.2015 <http://www.suomenteatterit.fi/wp-content/uploads/2013/12/Teatterin-kehitt%C3%A4misohjelma-2013-Teatterikeskus.pdf>

Toivanen, T. 2005. Draama- ja teatterikasvatuksen ulottuvuuksia varhaismurrosikäisen näkökulmasta. Karppinen, S., Ruokonen, I. & Uusikylä, K. (toim.) Taidon ja taiteen luova voima. Kirjoituksia 9-12-vuotiaiden lasten taito- ja taidekasvatuksesta. Helsinki: Finn lectura.

Toivanen, T. 2014. Kasvuun! Draamakasvatusta 1–8-vuotiaille. Helsinki: Sanoma Pro.

Torkko, N., Malte-Colliard, K., Himberg, N., Päivinen, T. & Haapalainen, A. 2010. Yleisö ja teatteri uuteen suhteeseen. Ylös- ammattiteattereiden yleisötyön kehittäminen-hankkeen loppujulkaisu. Tampereen yliopisto. Tutkivan teatterityön keskus Luettu 6.9.2015. http://www.yleisotyo.fi/uploads/pdf/Ylos_loppujulkaisu.pdf

TOTEM-teatteri. Taidekasvatus. Luettu 6.9.2015 <http://www.totemteatteri.com/taidekasvatus.html>

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Vantaa: Hansaprint Oy

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus Oppaita 56. 2. painos. Helsinki: Stakes.

Vaulo, L. 2007. Luovuus saa alkunsa kaaoksesta. Totem-teatterin yhteisöllinen ja kokemuksellinen taidekasvatus. Teoksessa Totem-teatteri ja lastenteatterin uudet askeleet. Muje, S. (toim.) Helsinki: Like.

Vilka, H. 2007. Tutki ja havainnoi. Helsinki: Tammi.

Vehkalahti, R. 2006. Leikkivä teatteri. Opas teatteri-ilmaisun ohjaajalle. Helsinki: Lasten keskus.

YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista 2010. Luettu 8.10.2015.
<https://www.unicef.fi/lapsen-oikeudet/sopimus-kokonaisuudessaan/>

LIITTEET

Liite 1. Huoltajien suostumus tutkimukseen osallistumisesta

TAMPEREEN AMMATTIKORKEAKOULU

Sosiaalialan koulutusohjelma

6.2.2015

Hei vanhemmat!

Olen kolmannen vuoden sosionomiopiskelija Tampereen Ammattikorkeakoulusta. Teen opinnäytetyöni liittyen teatterin ja varhaiskasvatuksen väliseen yhteistyöhön. Tutkimukseni pyrin arvioimaan varhaiskasvatuksen ja teatterin välisen vähäisen yhteistyön syitä sekä siihen liittyviä mahdollisia haasteita. Tarkoitukseni on tuoda yhteistyötahoille näkyväksi niitä asioita, joista varhaiskasvatus voisi mahdollisessa yhteistyössä teatterin kanssa hyötyä kuten esimerkiksi teatterin tarjoama kasvatuksellinen puoli.

Tutkimukseni painopiste on toiminnallisuus sekä teatterista saatujen elämysten mahdollistaminen lapsille. Yhtenä tutkimuskysymyksenäni on selvittää, mitä erityisesti lapset saavat yhteistyöstä teatterin kanssa. Tästä syystä haluan kerätä myös lapsilta aineistoa liittyen siihen, mitä he toiminnasta ajattelivat ja mistä he siinä pitivät tai eivät pitäneet. Aineistoa kerään sekä havainnoimalla lasten toimintaa eri tilanteissa, ottamalla heistä valokuvia toiminnan aikana sekä saduttamalla heitä.

Toivon teidän täyttävän oheisen lupahakemuksen ja palauttavan sen päiväkodin työntekijöille **20.2.2015** mennessä. Saatua aineistoa käsitellään nimettöminä ja luottamuksellisesti! Aineistoa julkaistaan ainoastaan opinnäytetyössäni eikä keneltäkään yksittäiseltä vastaajalta kerätyt aineistot tule paljastumaan tuloksista tunnistettavasti. Tutkimustulosten avulla teillä on mahdollisuus olla osaltanne parantamassa varhaiskasvatuksen ja teatterin välisen yhteistyön kehittymistä tulevaisuudessa. Opinnäytetyötäni ohjaa Tampereen Ammattikorkeakoulun lehtori Merja Repo (merja.repo@tamk.fi). Mikäli haluat kysyä tarkemmin jostain, voit ottaa minuun yhteyttä alla näkyvään sähköpostiin.

Kiitos yhteistyöstä!

Yhteistyöterveisin

Katja Hirvonen

katja.hirvonen@soc.tamk.fi

Lapseni _____ tuottamaa aineistoa ja hänestä otettuja kuvia
 Saa käyttää _____
 Ei saa käyttää _____

Allekirjoitus _____

Liite 2. Havainnointirunko

Havainnointirunko

- Lasten toiminta
  - Miten ottavat vastaan työntekijän kertomaa teatteriin liittyen?
  - Miten reagoivat näytelmän aikana ja sen jälkeen?

- Päiväkodin työntekijät
  - Miten ohjeistavat lapsia toimintaan?
  - Miten toimivat itse?

- Teatterin henkilökunnan toiminta
  - Miten huomioivat lapsiryhmän ja lapset yksilöinä?
  - Miten ottavat kontaktia lapsiin?

- Toimintaympäristö
  - Onko lapset huomioitu, miten?
  - Miten elämyksellisyys näkyy?

- Lasten osallisuuden tukeminen
  - Onko toiminta lasten osallisuutta vahvistavaa?
  - Miten teatterin työntekijät tukevat tätä?

Liite 3. Toimintapäivien ohjelmarunko

Viikot 11–12:

Maanantaina 9.3.2015 klo 9.00

Vierailu Soilikin Lastentarhaan, jossa tutustutaan toimintaan osallistuvaan lapsiryhmään. Samalla käsitellään pienryhmissä Tarja Lapintien kirjaa ”Kesäyön teatteriuni eli miten teatteriesitys syntyy” ja keskustellaan siitä, keitä teatterissa työskentelee ja millaisia paikkoja teatterissa on. Lasten kysymyksiä kirjattiin ylös tulevaa vierailua varten.

Tiistaina 10.3.2015 klo 10.00

Lapsiryhmän ja päiväkodin työntekijöiden kanssa tehdään vierailukäynti Tampereen Työväen Teatterin kulisseihin. Vierailu sisältää teatterin työntekijän vetämän kierroksen, jonka aikana tutustutaan muun muassa lämpiöön, näyttämöön, lavastamoon, puvustamoon ja näyttelijöiden pukuhuoneisiin.

Perjantaina 13.3.2015 klo 10.00

Tampereen Työväen Teatterissa esitettävän näytelmän Valkoinen katsominen yhdessä lapsiryhmän ja päiväkodin työntekijöiden kanssa. Esityksen jälkeen keskustelutilaisuus, jossa lapsilla oli mahdollisuus tehdä kysymyksiä esityksessä olleelle näyttelijälle ja teatterinjohtajalle.

Maanantaina 16.3.2015 klo 9.00

Soilikin Lastentarhaan saduttamaan lapsia sekä yksittäin, pareittain että ryhmässä. Sadutus oli aihesadutusta liittyen teatteriin yleisellä tasolla sekä edellisellä viikolla koettuihin tilanteisiin.